

Wielkie rozszady Zmiana Kalendarza rzymskiego w roku 1969

Paweł Milcarek

studia

¹ *Calendarium Romanum*,
1969, s. 180.

² Por. dekret *Anni liturgici
ordinatio*, sygn.:

kard. B. Gut,
abp F. Antonelli.

³ SC 107: *Annus liturgicus
ita recognoscatur ut,
servatis aut restitutis
sacrorum temporum traditis
consuetudinibus et disciplinis
iuxta nostrae aetatis
condiciones, ipsorum indoles
nativa retineatur ad fidelium
pietatem debite alendam
in celebrandis mysteriis
Redemptionis christianae,
maxime vero mysterio
paschali. Accommodationes
autem, secundum locorum
condiciones, si quae forte
necessariae sint, fiant ad
normam art. 39 et 40.*

Nowy Kalendarz nie był co prawda pierwszą z nowych ksiąg liturgicznych reformy liturgicznej przeprowadzanej z powołaniem na Vaticanum II (wcześniejsze były nowe obrzędy święceń z 1968 roku), jednak we wszystkich projektach reformatorskich zajmował zawsze pierwsze miejsce. Jego wydanie było niezbędnym wstępem do zrealizowania reformy Mszału i Breviarza.

*Kalendarz rzymski*¹ (CR), zatwierdzony przez Świętą Kongregację Obrzędów 21 marca 1969 roku², a faktycznie opublikowany 9 maja, miał wejść w życie już od stycznia 1970 – lecz w praktyce nastąpiło to rok później.

Bezpośrednim poprzednikiem tego nowego porządku był ład odnowiony przez Jana XXIII w roku 1960 poprzez *Kodeks rubryk* (CRu), który był faktycznie trzecią fazą modyfikacji zainaugurowanych w 1911 roku przez Piusa X i kontynuowanych w 1955 przez Piusa XII. W wielu punktach *Kodeks* z 1960 roku można uznać za zwieńczenie pewnej ewolucji – lecz zmiana z 1969 uznała to za niedostateczne.

Sobór Watykański II poświęcił kwestii roku liturgicznego osobny rozdział *Sacrosanctum Concilium* – jednak warstwa konkretnych dyrektyw reformatorskich w tym fragmencie konstytucji nie jest rozległa. Życzeniem Vaticanum II było, aby podtrzymać „pierwotny charakter” okresów roku liturgicznego z zastosowaniem do obecnych warunków i do uwarunkowań lokalnych³; zachować zasadę, że to niedziela jest „podstawą i rdzeniem” roku liturgicznego, więc raczej nie należy jej przesłaniać innymi obchodami⁴; w sumie – dać pierwszeństwo Temporałowi nad Sanktora-

⁴ SC 106: *Itaque dies dominica est primordialis dies festus, qui pietati fidelium proponatur et inculcetur, ita ut etiam fiat dies laetitiae et vacationis ab opere. Aliae celebrationes, nisi revera sint maximi momenti, ipsi ne praeponantur, quippe quae sit fundamentum et nucleus totius anni liturgici.*

łem⁵ (co będzie wymagało przeniesienia niektórych obchodów ku czci świętych do kalendarzy partykularnych⁶). Do tego dochodziło dość rozbudowane życzenie dotyczące ukazania w pełnym świetle tradycyjnego bogactwa Wielkiego Postu⁷.

Okresy

Układ okresów roku liturgicznego opisany w CRu nie różnił się w niczym od tego, co w rycie rzymskim było przyjęte od wieków, zwykle co najmniej od epoki św. Grzegorza Wielkiego. Porządku tego nie zmieniły żadne reformy – ani „trydencka”, ani modyfikacje podejmowane w XX wieku przez św. Piusa X, Piusa XII i św. Jana XXIII.

1960	1969
ADWENT	ADWENT
OKRES BOŻEGO NARODZENIA a) Okres Narodzenia Pańskiego b) Okres Objawienia Pańskiego	OKRES BOŻEGO NARODZENIA
OKRES „W CIĄGU ROKU” (I) Niedziele po Objawieniu Pańskim	OKRES ZWYKŁY (I)
PRZEDPOŚCIE	
WIELKI POST	WIELKI POST
OKRES MĘKI PAŃSKIEJ	
Święte	Triduum
Triduum	Paschalne
OKRES WIELKANOCNY	OKRES WIELKANOCNY
	OKRES ZWYKŁY (II)
OKRES „W CIĄGU ROKU” (II) Niedziele po Zesłaniu Ducha Św.	

Tymczasem reforma z 1969 roku wprowadziła i tutaj szereg zmian.

KI Zrezygnowano z odróżnienia wewnątrz Okresu Bożego Narodzenia na czas bezpośrednio po Narodzeniu Pańskim⁸ i na czas „po Objawieniu”⁹ – teraz mowa jest po prostu o Okresie Narodzenia Pańskiego¹⁰.

⁵ SC 108: *Fidelium animi dirigantur imprimis ad dies festos Domini, quibus mysteria salutis per annum celebrantur. Proinde Proprium de Tempore aptum suum locum obtineat super festa Sanctorum, ut integer mysteriorum salutis cyclus debito modo recolatur.*

⁶ SC 111: *Ne festa Sanctorum festis ipsa mysteria salutis recolentibus praevalent, plura ex his particulari cuique Ecclesiae vel Nationi vel Religiosae Familiae relinquuntur celebranda, iis tantum ad Ecclesiam universam extensis, quae Sanctos memorant momentum universale revera prae se ferentes.*

⁷ Por. SC 109-110.

⁸ CRu 72: *a) tempus Nativitatis, quod decurrit a I Vesperis Nativitatis Domini usque ad Nonam inclusive diei 5 ianuarii.*

⁹ CRu 72: *b) tempus Epiphaniae, quod decurrit a I Vesperis Epiphaniae Domini usque ad diem 13 ianuarii inclusive.*

¹⁰ NU 33: *Tempus Nativitatis decurrit a I Vesperis Nativitatis Domini usque ad dominicam*

post Epiphaniam, seu post diem 6 ianuarii, inclusive.

¹¹ Zwróćmy jednak uwagę na zmianę w charakterze Adwentu, którą polski komentator referuje następująco: „Odnowiony Adwent zachowuje, wtórny wprawdzie, akcent eschatologiczny, ale powinien utracić akcent pokutny.

Opuszczanie Gloria ma

tylko ten cel, by zabrzmiało ono jako coś nowego w Noc Narodzenia” (W. Danielski, *Reforma roku liturgicznego i nowy kalendarz*, Biuletyn Odnowy Liturgii, [w:] „Collectanea Theologica” 40 [1970], f. I, s. 105).

¹² Por. CRu 73: *Tempus Septuagesimae decurrit a I Vesperis dominicae in Septuagesima usque post Completorium feriae III hebdomadae Quinquagesimae*. Likwidacja Przedpościa została zaproponowana już w pierwszym raporcie grupy I w 1965 roku. Abp Bugnini wspomina, że było to przedmiotem rozbieżności i że Paweł VI opowiedział się raczej za utrzymaniem takiego stopniowego przybliżania się do Wielkanocy: Przedpoście, Wielki Post, Okres Męki Pańskiej... „Potem jednak przeważył pogląd, że powinno się uprościć: nie było możliwe przywrócenie Wielkiemu Postowi jego pełnego znaczenia bez poświęcenia Siedemdziesiąticy, która jest rozszerzeniem Wielkiego Postu” (A. Bugnini, *The Reform of the Liturgy 1948–1975*, Collegeville 1990, s. 307, przyp. 6).

¹³ Polski komentator sygnalizuje postulaty zmiany terminów polskich: „Wielki Post chyba lepiej byłoby nazwać okresem Czterdziestu Dni Przygotowania: nigdzie tak jak tu nie potrzeba przesunięcia akcentu z postu, którego przecież co dzień się nie zachowuje, na docelowość, przygotowanie i jego symboliczny czas trwania. Niedziele nazywałyby się: Niedziela I Czterdziestu Dni (albo: Przygotowania Paschy)” (W. Danielski, *Reforma roku liturgicznego...*, dz. cyt., s. 106).

¹⁴ NU 28: *Tempus Quadragesimae decurrit a feria IV Cinerum ad Missam in Cena Domini exclusive*. Por. RG 74: *a) tempus Quadragesimae, quod decurrit a Matutino feriae IV cinerum usque ad Nonam inclusive sabbati ante dominicam I Passionis*.

¹⁵ CRu 74: *b) tempus Passionis, quod decurrit a I Vesperis dominicae I Passionis usque ad Missam Vigiliae paschalis exclusive*.

¹⁶ „Dawna I Niedziela Męki Pańskiej nazywa się V Niedzielą W. Postu; zaślanianie krzyży i obrazów nie jest obowiązujące, choć decyzję zostawia się konferencjom biskupów. Dopiero końcowe dni W. Postu powinny kierować pobożność wiernych ku Męce Pańskiej” (W. Danielski, *Reforma roku liturgicznego...*, dz. cyt., s. 104).

¹⁷ „Komentarz wyjaśnia, że nie są to dni przygotowania do uroczystości Paschy, ale już obchód Paschy Chrystusa, przez udział w Jego Męce, Śmierci i Zmartwychwstaniu: należy położyć nacisk na te nazwy: Triduum Paschalne, post paschalny (s. 55)” (W. Danielski, *Reforma roku liturgicznego...*, dz. cyt., s. 104).

K2 O ile Adwent i Okres Bożego Narodzenia pozostały w dotychczasowych rozmiarach¹¹, zlikwidowano tzw. Przedpoście¹², wydłużając pierwszy, zimowy odcinek *per annum* (zaczynający się jak dawniej po Chrzcie Pańskim, lecz trwający teraz do Środy Popielcowej).

K3 Mimo początkowych odmiennych planów podtrzymano zasadę, że Wielki Post¹³ zaczyna się od Środy Popielcowej¹⁴, ale zlikwidowano Okres Męki Pańskiej¹⁵, który od 5 Niedzieli Wielkiego Postu aż do Triduum intensyfikował pasyjny charakter tego okresu¹⁶.

K4 Sprecyzowano ramy czasowe Triduum Paschalnego (nowa nazwa Świętego Triduum)¹⁷: zamiast stwierdzenia, że chodzi

o „trzy ostatnie dni Wielkiego Tygodnia”¹⁸, mówi się odtąd, że zaczyna się ono od wieczornej Mszy Wieczery Pańskiej, a kończy nieszporem Niedzieli Zmartwychwstania¹⁹.

K5 Zamiast dotychczasowej trój etapowości Okresu Wielkanocnego (O. W. *sensu stricto*, O. Wniebowstąpienia oraz „przedłużenie” O. W. w postaci Oktawy Zesłania Ducha Św.)²⁰ mamy obecnie jednorodny Okres Wielkanocny²¹, zakończony Pięćdziesiątnicą Wielkanocną.

K6 Najmniej zmieniła się struktura dłuższego, letniego odcinka okresu „w ciągu roku”²² (nazywanego do tej pory również czasem „po Zesłaniu Ducha Św.”²³): zaczyna się on jednak teraz o kilka dni wcześniej, nazajutrz po uroczystości Zesłania Ducha Św.

Niedziele

Wzmocnienie pozycji niedzieli było jednym z głównych postulatów ruchu liturgicznego w XX wieku. Musiało to oznaczać również pewne uproszczenie rangi obchodów niedzielnych – w czym największe zmiany nastąpiły w 1955 i 1960 roku (kiedy od czterech stopni z 1911 udało się dojść do dwóch klas).

1911	1955	1960	1969
ryt zdwojony 1 klasy	ryt zdwojony 1 klasy	1 klasy	I/2
ryt półzdwojony 1 klasy			
ryt półzdwojony 2 klasy	ryt zdwojony 2 klasy	2 klasy	II/6
ryt półzdwojony, zwyczajna	ryt zdwojony większy		

Ascensionis Domini usque ad Nonam inclusive vigiliae Pentecostes; c) octavam Pentecostes, quae decurrit a Missa vigiliae Pentecostes usque ad Nonam inclusive sabbati sequentis.

²¹ NU 22: *Quinquaginta dies a dominica Resurrectionis ad dominicam Pentecostes in lætitia et exultatione celebrantur sicut unus dies festus, immo „magna dominica”.* W cytowanym tu komentarzu polskim ks. W. Danielskiego charakterystyczna zmiana nazewnictwa: „okres Paschalny”.

²² NU 43: *Tempus „per annum” incipit feria II quae sequitur dominicam post diem 6 ianuarii occurrentem et protrahitur usque ad feriam III ante Quadragesimam inclusive; iterum incipit feria II post dominicam Pentecostes et explicit ante I Vesperas dominicæ I Adventus.*

²³ CRu 77: *Tempus „per annum” decurrit a die 14 ianuarii usque ad Nonam sabbati ante dominicam in Septuagesima, et a I Vesperis festi Ss.mae Trinitatis, id est dominicæ I post Pentecosten, usque ad Nonam inclusive sabbati ante dominicam I Adventus.*

¹⁸ CRu 75: *Tres autem ultimi dies eiusdem hebdomadae [sc. Hebdomadae Sanctae] Tridui sacri designantur.*

¹⁹ NU 19: *Triduum paschale Passionis et Resurrectionis Domini incipit a Missa vespertina in Cena Domini, habet suum centrum in Vigilia paschali, et clauditur Vesperis dominicæ Resurrectionis.*

²⁰ CRu 76: *Tempus paschale decurrit ab initio Missae Vigiliae paschalis usque ad Nonam inclusive sabbati in octava Pentecostes. Huiusmodi autem temporis spatium comprehendit:*

a) tempus Paschatis, quod decurrit ab initio Missae Vigiliae paschalis usque ad Nonam inclusive vigiliae Ascensionis Domini;
b) tempus Ascensionis, quod decurrit a I Vesperis

²⁴ Z wyjątkiem lat, gdy niedziela wypadła 1.1 (wtedy była zajęta przez Oktawę Narodzenia P.) albo 6.1 (wtedy zajmowało ją Objawienie P.).

Reforma 1969 roku nie wniosła wiele nowego do systemu gradacji niedziel z CRU. Przestano natomiast posługiwać się rozróżnieniem na klasy.

Stopnie w hierarchii niedziel pozwalały nie tylko modelować relację między Temporałem i Sanktorałem, ale i hierarchizować obchody poszczególnych okresów liturgicznych. Także i w tym przypadku najwięcej upraszczającej pracy wykonano w 1955, a także w 1960 roku.

Niedziele (do 1960)	1911	1955	1960	1969	Niedziele (od 1969)
1. Adwentu	pzd. 1 kl.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	1. Adwentu
2. Adwentu	uprz. 2 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	2. Adwentu
3. Adwentu	uprz. 2 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	3. Adwentu
4. Adwentu	uprz. 2 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	4. Adwentu
w Okt. Narodz. P.	zwycz., pzd.	zdw. w.	2 kl.	II/6	Św. Rodziny
Najśw. Imienia Jezus ²⁴	<i>święto zdw. 2 kl.</i>	<i>święto zdw. 2 kl. zdw.</i>	<i>święto 2 kl.</i>	II/6	2. po Narodz. P.
Św. Rodziny	pzd.	zdw. w.	2 kl.	II/5	Chrztu P.
2. po Objawieniu P.	pzd.	zdw. w.	2 kl.	II/6	2. Zwykła
3. po Objawieniu P.	pzd.	zdw. w.	2 kl.	II/6	3. Zwykła
4. po Objawieniu P.	pzd.	zdw. w.	2 kl.	II/6	4. Zwykła
5. po Objawieniu P.	pzd.	zdw. w.	2 kl.	II/6	5. Zwykła
6. po Objawieniu P.	pzd.	zdw. w.	2 kl.	II/6	6. Zwykła
Siedemdziesiątnica	uprz. 2 kl., pzd.	zdw. 2 kl.	2 kl.	II/6	7. Zwykła
Sześćdziesiątnica	uprz. 2 kl., pzd.	zdw. 2 kl.	2 kl.	II/6	8. Zwykła
Pięćdziesiątnica	uprz. 2 kl., pzd.	zdw. 2 kl.	2 kl.	II/6	9. Zwykła
1. W. Postu	uprz. 1 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	1. W. Postu
2. W. Postu	uprz. 1 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	2. W. Postu
3. W. Postu	uprz. 1 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	3. W. Postu
4. W. Postu	uprz. 1 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	4. W. Postu
Męki Pańskiej	uprz. 1 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	5. W. Postu
Palmowa	uprz. 1 kl., pzd.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	Palmowa

Zmartwychwstania P.	zdw. 1 kl., z okt. uprz. 1 st.	zdw. 1 kl. z okt. uprz. 1 kl.	1 kl. z okt. 1 kl.	I/1	Zmartwych- wstania P.
Biała	uprz. 1 kl., zdw. w.	zdw. 1 kl.	1 kl.	I/2	2. Wielkanocna
2. po Wielkanocy	pzdw.	zdw. w.	2 kl.	I/2	3. Wielkanocna
3. po Wielkanocy	pzdw.	zdw. w.	2 kl.	I/2	4. Wielkanocna
4. po Wielkanocy	pzdw.	zdw. w.	2 kl.	I/2	5. Wielkanocna
5. po Wielkanocy	pzdw.	zdw. w.	2 kl.	I/2	6. Wielkanocna
po Wniebowstąpieniu	pzdw.	zdw. w.	2 kl.	I/2	7. Wielkanocna
Zesłania Ducha Św.	zdw. 1 kl., z okt. uprz. 1 st.	zdw. 1 kl. z okt. uprz. 1 kl.	1 kl. z okt. 1 kl.	I/2	Zesłania Ducha Św.
Niedziele po Zesłaniu Ducha Św. (1-24)	pzdw.	zdw. w.	2 kl.	II/6	Niedziele Zwykłe

K7 W 1969 roku ranga niedziel w poszczególnych okresach roku zmieniała się w stopniu niewielkim – doszło tylko do jednej zmiany, lecz znaczącej: podwyższono stopień niedziel Okresu Wielkanocnego, wyrównując do poziomu, który wśród niedziel po Wielkanocy miała jedynie Niedziela Biała (1 kl.)²⁵.

Nieco poważniejsze zmiany nastąpiły w dziedzinie relacji niedziel względem innych obchodów uroczystych.

K8 Potwierdzając zasadę, że dotychczasowe niedziele 1 kl. (z dodaniem Niedziel Wielkanocnych) „mają pierwszeństwo przed wszystkimi świętami Pańskimi i wszystkimi uroczystościami”²⁶, zniesiono pośrednio wyjątek polegający na ustępowaniu Niedziel Adwentu przed świętem Niepokalanego Poczęcia N.M.P.²⁷.

K9 Rozstrzygnięto, że w sytuacji, gdy uroczystość musi ustąpić niedzieli, przenosi się ją na dzień następny (poniedziałek)²⁸.

niego niedziele miały tę samą klasę, co niedziele „po Objawieniu”. Jednak reformy z 1955 i 1960 roku nic w tym względzie nie zmieniły – a wraz z likwidacją Przedpościa w 1969 problem zniknął.

²⁶ NU 15: *dominicæ vero Adventus, Quadragesimæ et Paschæ super omnia festa Domini et super omnes sollemnitates præcedentiam habent.*

²⁷ CRu 15: *Festum tamen Immaculatae Conceptionis B. Mariæ Virg. præfertur occurrenti dominicæ Adventus.*

²⁸ NU 5: *Sollemnitates autem in his dominicis occurrentes ad feriam secundam sequentem transferuntur (...).*

²⁵ Przy okazji może warto przypomnieć nieco inną sprawę: w 1950 roku komisja Piusa XII (*commissio Piana – CP*) uznała za potrzebne podniesienie niedziel okresu Przedpościa do poziomu niedziel Wielkiego Postu (por. N. Giampietro, *The Development of the Liturgical Reform*, Fort Collins 2009, s. 217) – ponieważ mimo odrębności Przedpościa należące do

²⁹ NU 5: *Propter suum peculiare momentum, dominica suam cedit celebrationem solummodo sollemnitatibus necnon festis Domini (...).*

³⁰ Por. CRu 16: *b) dominica II classis praefertur Commemorationi omnium Fidelium defunctorum.*

³¹ A. Bugnini, *The Reform...*, dz. cyt., s. 316.

³² Por. CRu 17. Jeden z dotychczasowych wyjątków uległ dezaktualizacji z powodu zniesienia święta Najśw. Imienia Jezus.

³³ NU 6: *Dominica excludit per se assignationem perpetuam alius celebrationis. Attamen: (...) b) dominica post diem 6 ianuarii, fit festum Baptismatis Domini (...).*

KIO Dawne niedziele 2 kl. – a więc zgodnie z duchem nowego prawodawstwa: każda niedziela poza Adwentem, Wielkim Postem i Okresem Wielkanocnym – ustępują „tylko uroczystościom oraz świętom Pańskim”²⁹ (tym samym jednak zniesiono dotychczasowy wyjątek w postaci pierwszeństwa niedzieli 2 kl. wobec Dnia Zadusznego³⁰ – uznano, że odtąd może on być obchodzony nawet w niedzielę ze względu na „paschalną wizję śmierci chrześcijańskiej”³¹).

KII Podtrzymując pewne „wyjątki” od reguły nieprzypisywania na stałe niedzielom innych obchodów świątecznych (Św. Rodziny, Najśw. Trójcy, Chrystusa Króla)³², dodaje się jeszcze święto Chrztu Pańskiego (w niedzielę po 6 stycznia)³³ oraz poleca w niektórych warunkach stałe wyznaczenie na niedzielę uroczystości: Objawienia Pańskiego, Wniebowstąpienia i Najśw. Ciała i Krwi Chrystusa (pełna nazwa dawnego Bożego Ciała)³⁴. W praktyce więc oznacza to równocześnie redukcję pewnych uroczystych obchodów i dalszą „tematyzację” niedziel.

Uroczystości, święta i wspomnienia

Jeśli chodzi o samo ustopniowanie świąt, reforma z 1969 roku nie miała nic z rewolucji – podobnie jak w przypadku niedziel, była ona dalszym uproszczeniem porządku, który został zaprowadzony w 1960 po wcześniejszych zmianach z roku 1955.

1911	1955	1960	1969
I KLASY, RYT ZDWOJONY	I KLASY, RYT ZDWOJONY	ŚWIĘTO I KLASY	UROCZYSTOŚĆ
2 klasy, ryt zdwojony	2 klasy, ryt zdwojony	święto 2 klasy	święto
ryt zdwojony większy	ryt zdwojony większy		wspomnienie (obowiązkowe lub dowolne)
ryt zdwojony	ryt zdwojony		
ryt półzdwojony	<i>ryt prosty (wspomnienie)</i>	<i>wspomnienie</i>	
<i>ryt prosty</i>			
<i>komemoracja</i>	<i>komemoracja</i>	<i>komemoracja</i>	-

³⁴ NU 7: *Ubi autem sollemnitates Epiphaniae, Ascensionis et Ss.mi Corporis et Sanguinis Christi non sunt de præcepto servandæ, assignentur dominicæ tamquam diei proprio (...).*

K12 Zamiast niedawno opracowanego systemu trzech klas świąt (do czego dochodziły jeszcze „wspomnienia”, różne od „komemoracji”) wprowadzono odpowiadający mu układ trójstopniowy: uroczystości, święta i wspomnienia.

K13 Wspomnienia z kalendarza 1969 roku odpowiadają zasadniczo świętom 3 klasy z kalendarza 1960. Mówiąc ściślej, te ostatnie stały się na ogół tzw. wspomnieniami obowiązkowymi³⁵. Dawne wspomnienia (*memoriae*) przeszły do nowego kalendarza jako tzw. wspomnienia dowolne – jednak te ostatnie nie są tylko innym określeniem dawnego obchodu, ale nowością: są to wspomnienia, które chociaż znajdują się w kalendarzu powszechnym, wcale nie muszą być powszechnie obchodzone³⁶.

K14 Nowy kalendarz nie przewiduje tzw. komemoracji³⁷. Te, które zachowano w CR 1969, pozostały jako wspomnienia dowolne.

Jak widać, różnice w systemie świąt istnieją, lecz zdecydowanie mniejsze niż te, które zachodziły między stanami z 1911 i 1955 roku. Natomiast porównanie katalogu obchodów z kalendarza liturgicznych z 1962 i z 1969 roku pokazuje faktyczny radykalizm zmian, w odniesieniu zwłaszcza do Sanktorału. Zmiany dotyczyły bądź samego istnienia dotychczasowych obchodów, bądź ich nazwy, bądź rangi, bądź daty – w każdej z tych kategorii modyfikacje były masowe i dogłębne.

W naszym zestawieniu jasnym poddrukciem zaznaczyliśmy te obchody, które w tych aspektach nie doznały żadnych zmian. Do tego dodajmy jeszcze oznaczone ciemnym poddrukciem obchody, których modyfikację można uznać za minimalną (np. zmiana nazwy). Wszystkie pozostałe obchody były przedmiotem głębszych zmian.

³⁵ NU 9: *Sancti qui momentum universale prae se ferunt in Ecclesia universa obligatorie celebrantur; ceteri, aut in calendario inscribuntur ad libitum tamen celebrandi, aut particulari cuique Ecclesiae, vel nationi, vel religiose familiae, relinquuntur colendi.*

³⁶ Polski komentator zauważa: „Dotąd wszyscy święci podani w kalendarzu byli obchodzeni obowiązkowo – odtąd wprowadzono zupełnie nową praktykę obchodu dowolnego (*ad libitum*)” (W. Danielski, *Reforma roku liturgicznego...*, dz. cyt., s. 103).

³⁷ Por. CRu 106-114.

Data ³⁸	Obchód wg kalendarza liturgicznego z 1962 ³⁹	Zmiany	Stopień ⁴⁰
1.01	OKTAWA NARODZENIA PAŃSKIEGO	Tyt.: Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki	=U
5.01	<i>Św. Telesfora, pap. i męcz.</i>		
6.01	OBJAWIENIE PAŃSKIE	–	=U
11.01	<i>Św. Hygina, pap. i męcz.</i>		

13.01	Wspomnienie Chrztu Pańskiego	Niedz. po Objawieniu P. lub po 6.01	=Ś
14.01	Św. Hilarego, bp., wyzn. i dK		
14.01	Św. Feliksa, kpt. i męcz.		
15.01	Św. Pawła, Pierwszego Pustelnika, wyzn.		
15.01	Św. Maura, op.		
16.01	Św. Marcelego I, pap. i męcz.		
17.01	Św. Antoniego, opata	–	=0
18.01	Św. Pryska, dziew. i męcz.		
19.01	Świętych Mariusza, Marty, Audifaksa i Abachuma, męcz.		
19.01	Św. Kanuta, króla i męcz.		
20.01	Świętych Fabiana, pap., i Sebastiana, męcz.	Wspomnienia rozdzielono	↓d
21.01	Św. Agnieszki, dziew. i męcz.	–	=0
23.01	Św. Rajmunda z Pennafort, wyzn.	7.01	↓d
25.01	Nawrócenie św. Pawła, Apostoła	Usunięto wspomnienie św. Piotra	=Ś
26.01	Św. Polikarpa, bp. i męcz.	23.02	=0
27.01	Św. Jana Chryzostoma, bp., wyzn. i dK	13.09	=0
28.01	Św. Piotra Nolasco, wyzn.		
28.01	Św. Agnieszki, dziew. i męcz. – drugi raz		
29.01	Św. Franciszka Salezego, bp., wyzn. i dK	24.01	=0

³⁸ Objaśnienie: jeśli data jest ~~pojedynczo przekreślona~~, zaś obchód w kolumnie obok zapisany bez zmian, oznacza to, że zmianie uległa data obchodu w kalendarzu powszechnym.

³⁹ Objaśnienie: ~~przekreślenie podwójne~~ – obchody usunięte w ogóle z kalendarza liturgicznego; ~~przekreślenie pojedyncze~~ – obchody przeniesione do kalendarza partykularnych. Stopniowanie oznaczamy następująco:

1) ŚWIĘTA 1 KL., 2) ŚWIĘTA 2 KL., 3) święta 3 kl., 4) *wspomnienia*.

⁴⁰ Podano stopień obchodu w kalendarzu 1969: U – uroczystość, Ś – święto, o – wspomnienie obowiązkowe, d – wspomnienie dowolne. Symbole graficzne oznaczają ponadto: równość (=) lub obniżenie (↓) danego obchodu w gradacji roku liturgicznego (nie było przypadku podwyższenia). Dla ułatwienia przyjmujemy, że ŚWIĘTA 1 KL. = uroczystości, ŚWIĘTA 2 KL. = święta, święta 3 kl. = wspomnienia obowiązkowe, a *wspomnienia* = wspomnienia dowolne.

31.01	Św. Jana Bosko, wyzn.	–	=0
Niedz. Między 1.01 a Obj.P. lub 2.01	Najświętszego Imienia Jezus		
1. Niedz. Po Obj.P.	Świętej Rodziny: Jezusa, Maryi, Józefa	Niedz. w Oktawie N.P.	=Ś
1.02	Św. Ignacego, bp. i męcz.	17.10	=0
2.02	Oczyszczenie N.M.P.	Tyt: Ofiarowanie Pańskie	=Ś
3.02	Św. Błażeja, bp. i męcz.	–	=d
4.02	Św. Andrzeja Corsini, bp. i wyzn.		
6.02	Św. Tytusa, bp. i wyzn.	26.01, połączone ze św. Tymoteuszem	=0
6.02	Św. Doroty, dziew. i męcz.		
7.02	Św. Romualda, opata	19.06	↓d
8.02	Św. Jana z Maty, wyzn.		
9.02	Św. Cyryla Aleksandryjskiego, bp., wyzn. i dK	27.06	↓d
9.02	Św. Apolonii, dziew. i męcz.		
10.02	Św. Scholastyki, dziew.	–	=0
11.02	Objawienie się N.M.P. w Lourdes	tyt.: N.M.P. z Lourdes	↓d
12.02	Siedmiu świętych Założycieli Zakonu Serwitów N.M.P.	17.02	↓d
14.02	Św. Walentego, kpl. i męcz.		
15.02	Świętych Faustyna i Jowity		
18.02	Św. Symeona, bp. i męcz.		
22.02	Katedry Św. Piotra	Wykreślono wspomnienie św. Pawła	=Ś
23.02	Św. Piotra Damiana, bp., wyzn. i dK	21.02	↓d
24.02	Św. Macieja, Apostoła	14.05	=Ś
27.02	Św. Gabriela od M. B. Bolesnej, wyzn.		
4.03	Św. Kazimierza, wyzn.	–	↓d
4.03	Św. Lucjusza I, pap. i męcz.		

6.03	Świętych Perpetui i Felicyty, męcz.	7.03	=o
7.03	Św. Tomasza z Akwinu, wyzn. i dK	28.01	=o
8.03	<i>Św. Jana Bożego, wyzn.</i>	–	=d
9.03	Św. Franciszki Rzymianki, wdowy	–	↓d
10.03	Świętych Czterdziestu Męczenników		
12.03	Św. Grzegorza Wlk., pap., wyzn. i dK	3.09	=o
17.03	Św. Patryka, bp. i wyzn.	–	↓d
18.03	Św. Cyryla Jerozolimskiego, bp., wyzn. i dK	–	↓d
19.03	ŚW. JÓZEFA, OBLUBIEŃCA N.M.P.	–	=U
21.03	Św. Benedykta, opata	11.07	=o
24.03	Św. Gabriela Archaniola	Połączono ze św. Michałem i Rafałem, 29.09	
25.03	ZWIASTOWANIE N.M.P.	Nowy tytuł: Zwiastowanie Pańskie	=U
27.03	Św. Jana Damasceńskiego, wyzn. i dK	4.12	↓d
28.03	Św. Jana Kapistrana, wyzn.	23.10	↓d
Pt. po 1. Niedz. Męki P.	<i>Siedmiu Boleści N.M.P.</i>		
2.04	Św. Franciszka z Pauli, wyzn.	–	↓d
4.04	Św. Izydora, bp., wyzn. i dK	–	↓d
5.04	Św. Wincentego Fereriusza, wyzn.	–	↓d
11.04	Św. Leona I Wlk., pap., wyzn. i dK	10.11	=o
13.04	Św. Hermenegilda, męcz.		
14.04	Św. Justyna, męcz.	1.06	=o
14.04	<i>Świętych Tyburcjusza, Waleriana i Maksy- ma, męcz.</i>		
17.04	Św. Aniceta, pap. i męcz.		
21.04	Św. Anzelma, bp., wyzn. i dK	–	↓d
22.04	Świętych Sotera i Kajusa, pap. i męcz.		
23.04	<i>Św. Jerzego, męcz.</i>	–	=d
24.04	Św. Fidelisa z Sigmaringen, męcz.	–	↓d

25.04	Litania Większa		
25.04	Św. Marka Ewangelisty	–	=Ś
26.04	Świętych Kleta i Marcelina, pap. i męcz.		
27.04	Św. Piotra Kanizjusza, wyzn. i dK	21.12	↓d
28.04	Św. Pawła od Krzyża, wyzn.	19.10	↓d
29.04	Św. Piotra z Werony, męcz.		
30.04	Św. Katarzyny Sienieńskiej, dziew.	29.04	=0
1.05	ŚW. JÓZEFA ROBOTNIKA	Zmiana na wspomnienie dowolne	↓d
2.05	Św. Atanazego, bp., wyzn. i dK	–	=0
3.05	Świętych Aleksandra I, pap., Ewencjusza i Teodula, męcz., oraz Juwenalisa, bp. i wyzn.		
4.05	Św. Moniki, wdowy	27.08	=0
5.05	Św. Piusa V, pap. i wyzn.	30.04	↓d
7.05	Św. Stanisława, bp. i męcz.	11.04	↓d
9.05	Św. Grzegorza z Nazjanzu, bp., wyzn. i dK	2.01, połączone ze św. Bazylim Wlk.	=0
10.05	Św. Antonina, bp. i wyzn.		
10.05	Świętych Gordiana i Epimacha, męcz.		
11.05	Świętych Filipa i Jakuba, Apostołów	3.05	=Ś
12.05	Świętych Nereusza, Achillesa, Domicylli i Pankracego, męcz.	Rozdzielono św. Nereusza i Achillesa od św. Pankracego	↓d
13.05	Św. Roberta Bellarmina, bp., wyzn. i dK	17.09	↓d
14.05	Św. Bonifacego, męcz.		
15.05	Św. Jana Chrzyciela de la Salle, wyzn.	7.04	=0
16.05	Św. Ubalda, bp. i wyzn.		
17.05	Św. Paschalisa Baylon, wyzn.		
18.05	Św. Wenancjusza, męcz.		
19.05	Św. Piotra Celestyna, pap. i męcz.		
19.05	Św. Pudencjany, dziew.		
20.05	Św. Bernardyna ze Sieny, wyzn.	–	↓d

25.05	Św. Grzegorza VII, pap. i wyzn.	–	↓d
25.05	<i>Św. Urbana I, pap. i męcz.</i>		
26.05	Św. Filipa Nereusza, wyzn.	–	=o
26.05	<i>Św. Eleuteriusza, pap. i męcz.</i>		
27.05	Św. Bedy Czcigodnego, wyzn. i dK	25.05	↓d
27.05	<i>Św. Jana I, pap. i męcz.</i>	18.05	=d
28.05	Św. Augustyna z Canterbury, bp. i wyzn.	27.05	↓d
29.05	Św. Marii Magdaleny Pazzi, dziew.	25.05	↓d
30.05	<i>Św. Feliksa I, pap. i męcz.</i>		
31.05	Najśw. Maryi Panny, Królowej	22.08	↓o
31.05	<i>Św. Petroneli, dziew.</i>		
1.06	<i>Św. Anieli Merici, dziew.</i>	27.01	=d
2.06	Świętych Marcelina i Piotra, męcz., oraz Erazma, bp. i męcz.		↓d
4.06	Św. Franciszka Caracciolo, wyzn.		
5.06	Św. Bonifacego, bp. i męcz.	–	=o
6.06	Św. Norberta, bp. i wyzn.	–	↓d
9.06	<i>Świętych Pryma i Felicjana, męcz.</i>		
10.06	Św. Małgorzaty Szkockiej, wdowy	16.11	↓d
11.06	Św. Barnaby, Apostoła	–	=o
12.06	Św. Jana z Facundo, wyzn.		
12.06	<i>Świętych Bazylidesa, Cyryna, Nabora i Nazariusza, męcz.</i>		
13.06	Św. Antoniego z Padwy, wyzn. i dK	–	=o
14.06	Św. Bazylego Wlk., bp., wyzn. i dK	2.01, złączono ze św. Grze- gorzem z Nazjanu	=o
15.06	<i>Świętych Wita, Modesta i Krescencji, męcz.</i>		
17.06	Św. Grzegorza Barbarigo, bp. i wyzn.		
18.06	Św. Efrema, dk., wyzn. i dK	9.06	↓d
18.06	<i>Świętych Marka i Marcelina, męcz.</i>		

19.06	Św. Juliany Falconieri, dziew.		
19.06	Świętych Gerwazego i Protazego, męcz.		
20.06	Św. Sylwesterusa, pap. i męcz.		
21.06	Św. Alojzego Gonzagi, wyzn.	–	=0
22.06	Św. Paulina z Noli, bp. i wyzn.	–	↓d
23.06	Wigilia Narodzenia Św. Jana Chrzciciela	Jako wspomnienie dowolne	
24.06	NARODZENIE ŚW. JANA CHRZCICIELA	–	=U
25.06	Św. Wilhelma, opata		
26.06	Świętych Jana i Pawła, męcz.		
28.06	Wigilia świętych Apostołów Piotra i Pawła	Jako wspomnienie dowolne	
29.06	ŚWIĘTYCH PIOTRA I PAWŁA, APOSTOŁÓW	–	=U
30.06	Wspomnienie św. Pawła, Apostoła		
1.07	NAJDROŻSZEJ KRWI PANA JEZUSA		
2.07	Nawiedzenie N.M.P.	31.05	=Ś
2.07	Świętych Procesa i Martyniana, męcz.		
3.07	Św. Ireneusza, bp. i męcz.	28.06	=0
5.07	Św. Antoniego Marii Zaccaria, wyzn.	–	↓d
7.07	Świętych Cyryla i Metodego, bp. i wyzn.	14.02	=0
8.07	Św. Elżbiety, królowej i wdowy	4.07	↓d
10.07	Siedmiu Braci Męczenników, świętych Rufiny i Sekundy, dziew. i męcz.		
11.07	Św. Piusa I, pap. i męcz.		
12.07	Św. Jana Gwalberta, opata		
12.07	Świętych Nabora i Feliksa, męcz.		
14.07	Św. Bonawentury, bp., wyzn. i dK	15.07	=0
15.07	Św. Henryka, cesarza, wyzn.	13.07	↓d
16.07	N.M.P. z Góry Karmelu	–	=d
17.07	Św. Aleksego, wyzn.		

18.07	Św. Kamila de Lellis, wyzn.	14.07	=d
18.07	Św. Symforozy i Siedmiu jej synów, męcz.		
19.07	Św. Wincentego a Paulo, wyzn.	27.09	=o
20.07	Św. Hieronima Emilianiego, wyzn.	8.02	=d
20.07	Św. Małgorzaty, dziew. i męcz.		
21.07	Św. Wawrzyńca z Brindisi, wyzn. i dK	–	↓d
21.07	Św. Praksedy, dziew.		
22.07	Św. Marii Magdaleny, Pokutnicy	Sprecyzowano, że nie chodzi o siostrę Marty ani nie o jawnogrzeznicę, lecz o Marię Magdalenę, której ukazał się Zmartwychwstały	=o
23.07	Św. Apolinarego, bp. i męcz.		
23.07	Św. Liboriusza, bp. i wyzn.		
24.07	Św. Krystyny, dziew. i męcz.		
25.07	Św. Jakuba, Apostoła	–	=Ś
25.07	Św. Krzysztofa, męcz.		
26.07	Św. Anny, Matki N.M.P.	Dołączono św. Joachima	↓o
27.07	Św. Pantaleona, męcz.		
28.07	Świętych Nazariusza i Celsa, męcz., Wiktor I, pap. i męcz., oraz Innocentego I, pap. i wyzn.		
29.07	Św. Marty, dziew.	–	=o
29.07	Świętych Feliksa, Symplicjusza, Faustyna i Beatryczy, męcz.		
30.07	Świętych Abdona i Sennena, męcz.		
31.07	Św. Ignacego Loyoli, wyzn.	–	=o
1.08	Siedmiu Braci Machabejskich, męcz.		
2.08	Św. Alfonsa Marii Liguori, bp., wyzn. i dK	1.08	=o
2.08	Św. Stefana I, pap. i męcz.		
4.08	Św. Dominika, wyzn.	7.08	=o

5.08	Rocznica poświęcenia Bazyliki N.M.P. Snieżnej	Nowy tytuł: Rocznica poświęcenia rzymskiej Bazyliki N.M.P.	↓d
6.08	Przemienienie Pańskie	–	=Ś
6.08	<i>Świętych Sykstusa II, pap., Felicysyma i Agapita, męcz.</i>	7.08	=d
7.08	Św. Kajetana, wyzn.	–	↓d
7.08	Św. Donata, bp. i męcz.		
8.08	Św. Jana Marii Vianneya, wyzn.	4.08	=o
8.08	<i>Świętych Cyriaka, Larga i Szmaragda, męcz.</i>		
9.08	Wigilia św. Wawrzyńca, męcz.		
9.08	Św. Romana, męcz.		
10.08	Św. Wawrzyńca, Męcz.	–	=Ś
11.08	<i>Św. Tyburcjusza, męcz., oraz św. Zuzanny, dziew. i męcz.</i>		
12.08	Św. Klary, dziew.	11.08	=o
13.08	<i>Świętych Hipolita i Kasjana, męcz.</i>	Połączono ze śp. Poncjaniem, pap.	=d
14.08	Wigilia Wniebowzięcia N.M.P.	Jako wspomnienie dowolne	
14.08	Św. Euzebiusza, wyzn.		
15.08	WNIEBOWZIĘCIE N.M.P.	–	=U
16.08	Św. Joachima, Ojca N.M.P.	26.07, połączono ze św. Anną	↓o
17.08	Św. Jacka, wyzn.		
18.08	Św. Agapita, męcz.		
19.08	Św. Jana Eudes, wyzn.	–	↓d
20.08	Św. Bernarda, opata i Dk	–	=o
21.08	Św. Joanny Franciszki Fremiot de Chantal, wdowy	12.12	↓d
22.08	Niepokalanego Serca N.M.P.	Sob. po urocz. Najśw. Serca PJ	↓d
22.08	<i>Świętych Tymoteusza, Hipolita i Symforiana, męcz.</i>		

23.08	Św. Filipa Benicjusza, wyzn.		
24.08	Św. Bartłomieja, Apostoła	–	=Ś
25.08	Św. Ludwika, króla i wyzn.	–	↓d
26.08	<i>Św. Zefiryna, pap. i męcz.</i>		
27.08	Św. Józefa Kalasantego, wyzn.	25.08	↓d
28.08	Św. Augustyna, bp., wyzn. i dK	–	=o
28.08	<i>Św. Hermesa, męcz.</i>		
29.08	Ścięcie św. Jana Chrzciciela	Nowy tytuł: Mę- czeństwo św. Jana Chrzciciela	=o
29.08	<i>Św. Sabiny, męcz.</i>		
30.08	Św. Róży z Limy, dziew.	23.08	↓d
30.08	<i>Świętych Feliksa i Adaukta, męcz.</i>		
31.08	Św. Rajmunda Nonnata, wyzn.		
1.09	<i>Św. Idziego, opata</i>		
1.09	<i>Świętych Dwunastu Braci, męcz.</i>		
2.09	Św. Stefana, króla, wyzn.	16.08	↓d
3.09	Św. Piusa X, pap. i wyzn.	21.08	=o
5.09	Św. Wawrzyńca Justiniani, bp. i wyzn.		
8.09	Narodzenie N.M.P.	–	=Ś
8.09	<i>Św. Hadriana, męcz.</i>		
9.09	<i>Św. Gorgoniusza, męcz.</i>		
10.09	Św. Mikołaja z Tolentynu, wyzn.		
11.09	<i>Świętych Prota i Jacka, męcz.</i>		
12.09	Najśw. Imienia Maryi		
14.09	Podwyższenia Krzyża Świętego	–	=Ś
15.09	Siedmiu Boleści N.M.P.	tyt.: N.M.P. Bolesnej	↓o
15.09	<i>Św. Nikomedesa, męcz.</i>		
16.09	Św. Korneliusza, pap. i męcz., oraz św. Cypriana, bp. i męcz.	–	=o
16.09	Świętych Eufemii, Łucji i Geminiana, męcz.		

17.09	<i>Stygmatów św. Franciszka z Asyżu, wyzn.</i>		
18.09	Św. Józefa z Kupertynu, wyzn.		
19.09	Św. Januarego, bp., i Towarzyszy, męcz.	Pozostawiono samego św. Januarego	↓d
20.09	<i>Św. Eustachego i Towarzyszy, męcz.</i>		
21.09	Św. Mateusza, Apostoła I Ewang.	–	=Ś
22.09	Św. Tomasza z Villanueva, bp. i wyzn.		
22.09	<i>Św. Maurycego i Towarzyszy, męcz.</i>		
23.09	Św. Linusa, pap. i męcz.		
23.09	<i>Św. Tekli, dziew. i męcz.</i>		
24.09	<i>N.M.P. od Wykupu Jeńców</i>		
26.09	<i>Świętych Cypriana, męcz., i Justyny, dziew. i męcz.</i>		
27.09	Świętych Kosmy i Damiana, męcz.	26.09	↓d
28.09	Św. Wacława, księcia, męcz.	–	↓d
29.09	ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA	Połączono ze św. Gabrielem i św. Rafałem	↓Ś
30.09	Św. Hieronima, kpł., wyzn. i dK	–	=0
1.10	<i>Św. Remigiusza, bp. i wyzn.</i>		
2.10	Św. Aniołów Stróżów	–	=0
3.10	Św. Teresy od Dzieciątka Jezus, dziew.	1.10.	=0
4.10	Św. Franciszka z Asyżu, wyzn.	–	=0
5.10	<i>Św. Placyda i Towarzyszy, męcz.</i>		
6.10	Św. Brunona, wyzn.	–	↓d
7.10	N.M.P. Różańcowej	–	↓o
7.10	<i>Św. Marka I, pap. i wyzn.</i>		
8.10	Św. Brygidy, wdowy	23.07	↓d
8.10	Świętych Sergiusza, <i>Bachus</i>, Marcelego i Apuliusza, męcz.		
9.10	Św. Jana Leonardy, wyzn.	–	↓d
9.10	<i>Świętych Dionizego, bp. i męcz., oraz Rustyka i Eleuteriusza, męcz.</i>	tyt.: św. Dionizego i Towarzyszy, męcz.	=d

10.10	Św. Franciszka Borgiasza, wyzn.		
11.10	Macierzyństwa N.M.P.	Temat został włączony do uroczystości 1.01	
13.10	Św. Edwarda, króla, wyzn.		
14.10	Św. Kaliksta I, pap. i męcz.	–	↓d
15.10	Św. Teresy z Avili, dziew.	–	=0
16.10	Św. Jadwigi, wdowy	–	↓d
17.10	Św. Małgorzaty Marii Alacoque, dziew.	16.10	↓d
18.10	Św. Łukasza, Ewangelisty	–	=Ś
19.10	Św. Piotra z Alkantary, wyzn.		
20.10	Św. Jana Kantego, wyzn.	23.12	↓d
21.10	Św. Hilariona, opata		
21.10	Św. Urszuli i Towarzyszek, dziew. i męcz.		
23.10	Św. Antoniego Marii Claret, bp. i wyzn.	24.10	↓d
24.10	Św. Rafała Archanioła	29.09, połączono ze św. Michałem i Gabrielem	=0
25.10	Świętych Chryzanta i Darii, męcz.		
26.10	Św. Ewarysta, pap. i męcz.		
28.10	Świętych Szymona i Judy Tadeusza, Apostołów	–	=Ś
Ostatnia niedz. – paźdz.	CHRYSTUSA KRÓLA	Ostatnia niedz. Zwykła	=U
1.11	WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH	–	=U
2.11	WSZYSTKICH WIERNYCH ZMAREYCH	–	=(U)
4.11	Św. Karola Boromeusza, bp. i wyzn.	–	=0
4.11	Świętych Witalisa i Agrykoli, męcz.		
8.11	Świętych Czterech Ukoronowanych, męcz.		
9.11	Rocznica Poświęcenia Bazyliki Najśw. Zbawiciela na Lateranie	tyt.: Rocznica Poświęc. Bazyliki Laterańskiej	=Ś
9.11	Św. Teodora, męcz.		
10.11	Św. Andrzeja z Avellino, wyzn.		

10.II	<i>Świętych Tryfona i Respicjusza, męcz., oraz św. Nimfy, dziew. i męcz.</i>		
11.II	Św. Marcina, bp. i wyzn.	–	=0
11.II	Św. Mennasa, męcz.		
12.II	Św. Marcina I, pap. i męcz.	13.04	↓d
13.II	Św. Dydaka, wyzn.		
14.II	Św. Jozafata, bp. i męcz.	12.II	=0
15.II	Św. Alberta Wlk., bp., wyzn. i dK	–	↓d
16.II	Św. Gertrudy, dziew.	–	↓d
17.II	Św. Grzegorza Cudotwórcy, bp. i wyzn.		
18.II	Rocznica Poświęcenia Bazylik Świętych Piotra i Pawła, Apostołów	–	↓d
19.II	Św. Elżbiety, wdowy	17.II	=0
19.II	Św. Poncjana, pap. i męcz.	13.08, połączono ze św. Hipolitem	=d
20.II	Św. Feliksa Waleczego, wyzn.		
21.II	Ofiarowanie N.M.P.	–	=0
22.II	Św. Cecylii, dziew. i męcz.	–	=0
23.II	Św. Klemensa I, pap. i męcz.	–	↓d
23.II	Św. Felicyty, męcz.		
24.II	Św. Jana od Krzyża, wyzn. i dK	14.12	=0
24.II	Św. Chryzogona, męcz.		
25.II	Św. Katarzyny, dziew. i męcz.		
26.II	Św. Sylwestra, opata		
26.II	Św. Piotra z Aleksandrii, bp. i męcz.		
29.II	Św. Saturnina, męcz.		
30.II	Św. Andrzeja, Apostoła	–	=Ś
2.12	Św. Bibiany, dziew. i męcz.		
3.12	Św. Franciszka Ksawerego, wyzn.	–	=0
4.12	Św. Piotra Chryzologa, bp., wyzn. i dK	30.07	↓d
4.12	Św. Barbary, dziew. i męcz.		

5.12	<i>Św. Saby, opata</i>		
6.12	Św. Mikołaja, bp. i wyzn.	–	↓d
7.12	Św. Ambrożego, bp., wyzn. i dK	–	=o
8.12	NIEPOKALANEGO POCZĘCIA N.M.P.	–	=U
10.12	<i>Św. Melchisedesa, pap. i męcz.</i>		
11.12	Św. Damazego, pap. i wyzn.	–	↓d
13.12	Św. Łucji, dziew. i męcz.	–	=o
16.12	Św. Euzebiusza, bp. i męcz.	2.08	↓d
21.12	Św. Tomasza, Apostoła	3.07	=Ś
24.12	WIGILIA NARODZENIA PAŃSKIEGO	Jako wspomnienie dowolne	
25.12	NARODZENIE PAŃSKIE	–	=U
25.12	<i>Św. Anastazji, męcz.</i>		
26.12	2 dzień w Oktawie N. P. – św. Szczepana, Pierwszego Męczennika	–	=Ś
27.12	3 dzień w Oktawie N. P. – św. Jana, Apostoła i Ewang.	–	=Ś
28.12	4 dzień w Oktawie N. P. – świętych Młodzianków, męcz.	–	=Ś
29.12	5 dzień w Oktawie N. P. – <i>św. Tomasza, bp. i męcz.</i>	–	=Ś – d
30.12	6 dzień w Oktawie N. P.	–	=
31.12	7 dzień w Oktawie N. P. – <i>św. Sylwestra I, pap. i wyzn.</i>	–	= – d

⁴¹ W ten sposób określa się obchody, które – według określenia przyjętego w środowisku liturgistów

K15 Spośród świąt Pańskich zmiany dotyczyły wyłącznie tzw. „świąt dewocyjnych”⁴¹ – zlikwidowano: święto Najśw. Imie-

– „nie mają charakteru misteryjnego” i „nie zawierają w swej treści wspomnienia faktu zbawczego (...), lecz celebrują jedynie pewien aspekt tego misterium”. „Ich źródłem jest więc pobożność ludu, bardzo często uwarunkowana społecznie i ekonomicznie, a także połączona z prywatnymi objawieniami, inspirowana emocjami religijnymi” (Konecki, 2010, s. 135). Mimo po części protekcyjnego tonu tej charakterystyki oddaje ona dobrze ten typ świąt, który reprezentuje np. Niedziela Miłosierdzia Bożego, rozciągnięta niedawno na cały Kościół z polskiego kalendarza partykularnego jako spełnienie życzeń należących do objawień danych św. Faustynie.

nia Jezus⁴² i uroczystość NAJDROŻSZEJ KRWI CHRYSYUSA⁴³, a święto CHRYSYUSA KRÓLA przeniesiono na ostatnią niedzielę roku liturgicznego⁴⁴.

K16 Dwa obchody maryjne zostały przekształcone w święta Pańskie: Oczyszczenie N.M.P. stało się Ofiarowaniem Pańskim, a ZWIASTOWANIE N.M.P. – ZWIASTOWANIEM PAŃSKIM.

K17 Spośród obchodów maryjnych znów najdalej idące zmiany dotyczyły „święt dewocyjnych” – zlikwidowano: święto Imienia Maryi i święto N.M.P. od Wykupu Niewolników⁴⁵; zrestrukturyzowano święto Macierzyństwa N.M.P. (jego treść weszła do nowej uroczystości ŚW. BOŻEJ RODZICIELKI, 1.1)⁴⁶; do poziomu wspomnienia dowolnego obniżono: święto Niepokalanego Serca Maryi (22.08, → dzień po uroczystości NAJŚW. SERCA JEZUSA), święto Roczniccy Poświęcenia bazyliki N.M.P. Większej (5.08), święto N.M.P. z Lourdes (11.02); obniżono również rangę święta N.M.P. Królowej (31.5 → 22.08, ↓0)⁴⁷, N.M.P. Bolesnej (15.09, ↓0)⁴⁸

lecz z powodu niedawnego (1933) podniesienia go do wysokiej rangi *duplex 1 cl.* (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 254n).

⁴⁴ Zgodnie z oficjalnym komentarzem rzymskim polski komentator przekazuje, że chodzi o podkreślenie „charakteru eschatologicznego” tej uroczystości (por. W. Danielski, *Reforma roku liturgicznego...*, dz. cyt., s. 105). W etapie namysłów Św. Kongregacja Nauki Wiary upominała się w 1968 roku o to, aby święto zachowało swój dotychczasowy termin oraz „wymiar społeczny” (por. A. Bugnini, *The Reform...*, dz. cyt., s. 311). Sprawa przesunięcia tego święta na koniec roku liturgicznego postawiona została po raz pierwszy w roku 1950: pamiętano dobrze uzasadnienie dane przez Piusa XI przy ustanawianiu tego święta na ostatnią niedzielę października, jednak właśnie z racji na niedawne ustanowienie widziano możliwość przesunięcia na zakończenie roku liturgicznego. CP sugerowała to razem z rewizją tekstów własnych święta – „aby wyrazić pojęcia chwały, majestatu, władzy, radości i wywyższenia władzy Chrystusa nad wszelkim stworzeniem, unikając tekstów odnoszących się do krzyża, męki, śmierci itd.”; centralnym tekstem całego święta miało być Mt 28, 18: „Dana mi jest wszelka władza...” (cyt. N. Giampietro, dz. cyt., s. 222).

⁴⁵ W 1953 roku CP rekomendowała zniesienie tego święta, jednak rok później zaproponowano jedynie obniżenie jego rangi do zwykłego wspomnienia, podobnie jak w przypadku N.M.P. z góry Karmel (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 255 i 276) – oba święta miały wówczas rangę *duplex majus*.

⁴⁶ Proponowała to już CP w 1949 i 1953 roku jako „przywrócenie pierwotnej daty ze starożytnej liturgii rzymskiej” (cyt. N. Giampietro, dz. cyt., s. 215 i 256). Pisząc o dyskusji w *Consilium*, dotyczącej nowego kształtu Oktawy Bożego Narodzenia, abp Bugnini zaznacza, że „była zgoda, że należy całkowicie wyeliminować gallikański temat Obrzezania” (Bugnini, 1990, s. 307, przyp. 5).

⁴⁷ Święto wprowadzone przez Piusa XII w 1954 roku, po pozytywnej konsultacji z CP.

⁴⁸ W 1953 roku CP proponowała zachowanie święta z powodu jego zakorzenienia w pobożności ludowej (ze zmianą koloru na „pierwotny fioletowy”) – por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 256.

⁴² W 1949 roku CP optowała za utrzymaniem tego święta i jego stałym terminem np. 2 stycznia – a przekonanie, że święto to powinno być zachowane, zostało powtórzone w roku 1953 (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 215 i 254).
⁴³ W 1953 roku CP po pewnych wahaniach uznała za raczej trudne zniesienie tego święta – „nie z racji wewnętrznych” (uważano, że „*per se* powinno być wyeliminowane”),

⁴⁹ W 1953 roku CP rekomendowała zachowanie tego święta, zmianę nazwy (na: N.M.P. Różańcowej) i rewizję tekstów – por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 255.

⁵⁰ W roku 1954 członkowie CP – o. Bea i o. Löw – sugerowali połączenie święta św. Gabriela ze świętem św. Rafała, co miało przynieść m.in. tę korzyść, że wszyscy święci Aniołowie znajdą się w jednym tomie *Brewiarza* (w części jesiennej), a więc *Commune Angelorum* można by zamieścić

tylko w tym tomie. Jednak przewodniczący kard. G. Cicognani uznał, że Aniołowie pełnią zbyt ważną rolę w ekonomii zbawienia, aby nie zachować trzech osobnych świąt, choć różnej rangi (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 268). Uznano, że św. Michał powinien mieć osobne święto (tamże, s. 278).

⁵¹ Polski komentator ujmował to w taki sposób, że można było nie zauważyć, iż z trzech świąt zrobiło się tu jedno, niższego stopnia: „Dotychczasowe święto św. Michała Archanioła 29 IX, niegdyś jedyne ku czci wszystkich Aniołów, odtąd stanie się obchodem 3 Archaniołów: Michała, Gabriela i Rafała (stąd zniesienie obchodów 24 III i 24 X) (...)” (W. Danielski, *Nowy kalendarz świętych*, Biuletyn Odnowy Liturgii, [w:] „Collectanea Theologica” 40 [1970], f. II, s. 85).

⁵² W 1954 roku CP jednomyślnie przyjęła zaproponowany przez o. Antonellego plan rozwiązania „niezwykle skomplikowanej kwestii świąt świętych Piotra i Pawła”. Po uwadze, że święto 30.6 „nie jest obchodzone przez nikogo”, Antonelli zaproponował, aby zachować „piotrowy” obchód 18.1 (rzymskiej Katedry św. Piotra), „pawłowy” obchód 25.1 (Nawrócenia św. Pawła) i ich wspólne święto 29.6 (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 272). Z perspektywy zmian z 1969 roku można powiedzieć, że plan ten został zasadniczo zrealizowany, jednak z zastrzeżeniem, że po reformie z 1960 z dwóch obchodów Katedry św. Piotra ostało się nie „rzymskie”, lecz „antiocheńskie” (22.2).

⁵³ W 1954 roku CP uznała, że wspomnienie to należy zachować – ze względu na to, iż jest to jedyny obchód „świętych ze Starego Testamentu” (cyt. N. Giampietro, dz. cyt., s. 276).

⁵⁴ „Analiza krytyczna uwzględniła wyniki badań naukowych, aby cześć dla świętych, zgodnie z wymaganiami człowieka współczesnego, oprzeć na prawdzie historycznej. Niektórzy ze świętych nasuwają poważne trudności historyczne. Choć uczeni nie mogą twierdzić, że takich świętych nie było, jednak wykazali brak fundamentu

i N.M.P. Różańcowej (7.10, ↓o)⁴⁹; święto Nawiedzenia N.M.P. zostało jedynie przesunięte na inny termin (2.7 → 31.5).

K18 Radykalnie – ze święta 1 kl. do wspomnienia dowolnego – obniżono rangę wprowadzonego niedawno (1955) obchodu ŚW. JÓZEFA ROBOTNIKA z dnia 1 maja.

K19 Trzy święta Archaniołów: MICHAŁA (29.9), Rafała (24.10) i Gabriela (24.3), zostały skomasowane w jednym święcie 29.9.⁵⁰, o randze niższej niż obchodzone dotychczas w tym terminie święto św. Michała (1 kl.)⁵¹.

K20 Zlikwidowano komemoracje św. Pawła towarzyszące obchodom św. Piotra: odpowiednią komemorację w święcie Katedry Św. Piotra, a Wspomnienie św. Pawła (30.6) pozostawiono jedynie w kalendarzu rzymskiej bazyliki św. Pawła za Murami⁵².

K21 Z powodów nie do końca jasnych usunięto w ogóle wspomnienie *Siedmiu Braci Machabejskich* (1.8)⁵³.

K22 Jako postacie, których istnienie jest wątpliwe lub okoliczności życia zbyt zagmatwane albo baśniowe⁵⁴, wykreślono w ogóle z kalendarza liturgicznego: św. *Dorotę* (6.2), *świętych Faustyna i Jowitę* (15.2), *świętych Czterdziestu Męczenników*

(10.3)⁵⁵, św. Domicyllę (12.5), św. *Bonifacego* z Tarsu (14.5), św. *Feliksa I* (30.5), *świętych Bazylidesa, Cyryna, Nabora i Nazariusza* (12.6), *świętych Modesta i Krescencję* (15.6), *Siedmiu Braci Męczenników* (10.7), św. *Piusa I* (11.7), św. *Aleksego* (17.7)⁵⁶, św. *Symforozę i jej Siedmiu Synów* (18.7), św. *Małgorzatę* (20.7)⁵⁷, św. *Zuzannę* (11.8)⁵⁸, *świętych Dwunastu Braci* (1.9), *świętych Łucję i Geminiana* (16.9), św. *Eustachego i Towarzyszy* (20.9)⁵⁹, św. *Teklę* (23.9)⁶⁰, *świętych Cypriana i Justynę* (26.9), *świętych Placyda i Towarzyszy* (5.10), św. *Sergiusza* (8.10), św. *Urszulę i jej Towarzyski* (21.10), *świętych Tryfona, Respicjusza i Nimfę* (10.11), św. *Feliksa Walezego* (20.11), św. *Katarzynę Aleksandryjską* (25.11)⁶¹ i św. *Barbarę* (4.12).

K23 Także ze względu na niejasności historyczne do kalendarzy partykularnych zostały przeniesione obchody: św. *Pawła Pierwszego Pustelnika* (15.1), św. *Maura* (15.1), św. *Martyny* (30.1), św. *Walentego* (14.2), *Świętych Aleksandra I, Ewencjusza i Teodula oraz Juwenalisa* (3.5), *świętych Gordiana i Epimacha* (10.5), św. *Wenancjusza* (18.5), św. *Pudencjany* (19.5), św. *Petroneli* (31.5), *świętych Marka i Marcelina* (18.6), *świętych Jana i Pawła* (26.6), św. *Krzysztofa* (25.7), św. *Pantaleona* (27.7), św. *Donata* (7.8), św. *Agapita* (18.08), św. *Idziego* (1.9), św. *Eufemii* (16.9)⁶², św. *Marcelego* (8.10), *świętych Czterech Ukoronowanych* (8.11) i św. *Bibiany* (2.12).

K24 Krytyka historyczna podyktowała także pozostawienie jedynie w kalendarzach poszczególnych kościołów rzymskich obchodów ich „tytułów”: św. *Pryski* (18.1), św. *Praksedy* (21.7), św. *Euzebiusza* (14.8), św. *Sabiny* (29.8)⁶³, św. *Chryzogona* (24.11) i św. *Anastazji* (25.12).

tego obchodu do komemoracji ze względu na fikcyjność danych historycznych (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 316).

⁵⁷ Likwidację proponowała CP w 1954 roku (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 276).

⁵⁸ Likwidacja postulowana przez CP w roku 1954 (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 276).

⁵⁹ W 1960 roku CP proponowała redukcję do komemoracji (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 316).

⁶⁰ Likwidację sugerowała CP w 1954 roku (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 277).

⁶¹ W 1954 roku CP proponowała zachowanie jako wspomnienia (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 278).

⁶² W 1954 roku CP sugerowała zachowanie wspomnienia św. Eufemii, „która jest postacią historyczną” (cyt. N. Giampietro, dz. cyt., s. 277).

⁶³ W 1954 roku CP wnioskowała o usunięcie z powodu niejasności historycznych (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 277).

historycznego dla ich kultu”

(W. Danielski, *Nowy kalendarz świętych...*,

dz. cyt., s. 85). Przy okazji warto przypomnieć, że

w roku 1954 o. Antonelli

z Sekcji Historycznej ŚKO

proponował w CP nieco

inną zasadę: usuwać lub

modyfikować tylko to,

co oczywiście błędne,

natomiast pozostawić

status quo w przypadkach

wątpliwych

(por. N. Giampietro,

dz. cyt., s. 273).

⁵⁵ W 1954 roku CP

rozważała zniesienie

tego święta – lecz o. Löw

proponował, aby utrzymać

je jako wspomnienie,

„ponieważ ich śmierć jest

pewna i starożytna”

(cyt. N. Giampietro,

dz. cyt., s. 269n).

⁵⁶ W 1960 roku na swoim

ostatnim posiedzeniu CP

przyjęła wnioszek

o obniżenie rangi

K25 Wątpliwości co do przekazów historycznych, ale także podejrzenie, że w niektórych przypadkach kult został sztucznie narzucony znacznie później, spowodowały, że z 38 Papieży czczonych dotąd w kalendarzu powszechnym aż 23 zostało zredukowanych. Jednych wykreślono w ogóle, jak: *św. Telesfora* (5.1), *św. Hygina* (11.01), *św. Lucjusza I* (4.3), *św. Aniceta* (17.4), świętych Sotera i Kajusa (22.4), świętych Kleta i Marcelina (26.4), *św. Urbana I* (25.5), *św. Eleuteriusza* (26.5), *św. Wiktora I* (28.7), *św. Innocentego I* (28.7), *św. Zefiryne* (26.8), *św. Linusa* (23.9) i *św. Ewarysta* (26.10). Innych pozostawiono jedynie w kalendarzach partykularnych, jak: *św. Marcelego* (16.1), *św. Sylweriusza* (20.6), *św. Stefana I* (3.8), *św. Marka I* (7.10) i *św. Melchialesa* (10.12).

K26 Radykalnie zredukowane zostały obchody ku czci starożytnych męczenników rzymskich – zwykle dlatego, że ścisła wiedza historyczna ogranicza się w ich przypadku do znajomości miejsca pochówku. Z tego i innych powodów zdecydowano się na zlikwidowanie obchodu *świętych Mariusza, Marty, Audifaksa i Abachuma* (19.1) oraz na przeniesienie do kalendarzy partykularnych: *świętych Tyburcjusza, Waleriana i Maksyma* (14.4), *świętych Procesy i Martyniana* (2.7), *świętych Rufiny i Sekundy* (10.7), *św. Feliksa* (29.7), *świętych Symplicjusza, Faustyna i Beatrycze* (29.7), *świętych Abdony i Sennena* (30.7), *świętych Cyriaka, Larga i Szmaragda* (8.8), *św. Romana* (9.8), *św. Tyburcjusza* (11.8), *św. Zuzanny* (11.8), *św. Kasjana* (13.8), *św. Tymoteusza* (22.8), *św. Hermesa* (28.8), *świętych Feliksa i Adaukta* (30.8), *św. Gorgoniusza* (9.9), *świętych Prota i Jacka* (11.9)⁶⁴, *św. Nikomedesa* (15.9), *świętych Chryzanta i Darii* (25.10), *św. Felicyty* (23.11) i *św. Saturnina* (29.11). Jako dublety innych obchodów usunięto: obchód *św. Agnieszki „drugiej”* (28.1)⁶⁵ i *św. Hipolita* (22.8).

K27 Podobna redukcja dotknęła także męczenników nie-Rzymian, zwłaszcza gdy ich obchody uznano za obce tradycji rzymskiej. Do kalendarzy partykularnych przesunięto: *św. Apolonie* (9.2), *świętych Prymy i Felicjana* (9.6), *św. Wita* (15.6), *świętych Gerwazego i Protazego* (19.6), *świętych Nabora i Feliksa* (12.7), świętych Nazariusza i Celsa (28.7), *św. Symforiana* (22.8), *św. Hadriana* (8.9), *św. Maurycego* (22.9)⁶⁶, *świętych Witalisa i Agrykoli* (4.11), *św. Teodora* (9.11) i *św. Mennasa* (11.11).

⁶⁴ W 1954 roku CP proponowała utrzymanie jako komemoracji ze względu na autentyczność relikwii *św. Jacka* (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 277).

⁶⁵ W 1954 roku CP sugerowała zniesienie tego święta, choć uznała, że „należy zachować jakieś ślady tego święta ze względu na jego wyjątkowość w liturgii i z powodu jego starożytności”

(N. Giampietro, dz. cyt., s. 267n).

⁶⁶ W roku 1954 CP optowała za zachowaniem wspomnienia (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 277).

K28 Zarzut nadmiernego partykularyzmu – „brak prawdziwie powszechnego znaczenia” – dotknął sporą grupę świętych, których historyczność jest pewna, a okoliczności życia dostatecznie znane. Z kalendarza powszechnego do kalendarzy partykularnych relegowano: *św. Kanuta* (19.1), *św. Piotra z Nolasco* (28.1), *św. Andrzeja Corsini* (4.2)⁶⁷, *św. Jana z Maty* (8.2)⁶⁸, *św. Symeona* (18.2), *św. Gabriela od M.B. Bolesnej* (27.2), *św. Hermenegilda* (13.4), *św. Piotra z Werony* (29.4), *św. Antonina* (10.5), *św. Ubalda* (16.5), *św. Paschalisa Baylon* (17.5), *św. Piotra Celestyna* (19.5), *św. Franciszka Caracciolo* (4.6), *Jana z Facundo* (12.6), *św. Grzegorza Barbarigo* (17.6), *św. Julianę Falconieri* (19.6), *św. Wilhelma* (25.6), *św. Jana Gwalberta* (12.7), *św. Apolinarego* (23.7), *św. Liboriusza* (23.7), *św. Jacka* (17.8), *św. Filipa Benicjusza* (23.8), *św. Rajmunda Nonnata* (31.8), *św. Wawrzyńca Justiniani* (5.9), *św. Mikołaja z Tolentynu* (10.9), *św. Józefa z Kupertynu* (18.9), *św. Remigiusza* (1.10), *św. Franciszka Borgiasza* (10.10), *św. Edwarda* (13.10), *św. Piotra z Alkantary* (19.10), *św. Hilariona* (21.10), *św. Andrzeja z Avellino* (10.11), *św. Dydaka* (13.11), *św. Grzegorza Cudotwórcy* (17.11)⁶⁹ i *św. Saby* (5.12).

K29 Osobno należy zasygnalizować przeniesienie do obchodów partykularnych wspomnienia *Stygmatów św. Franciszka z Asyżu* (17.9), które uznano za swoisty dublet wspomnienia tego świętego.

K30 Dokonano licznych przesunięć w terminach obchodów. Podstawową intencją było powiązanie obchodu ku czci świętego z terminem jego *dies natalis*. Udało się to w przypadku np.: *św. Polikarpa* (26.1 → 26.2), *św. Ignacego* (1.2 → 17.10), *św. Wincentego à Paulo* (19.7 → 27.9), *św. Jana Damasceńskiego* (27.3 → 14.12), *św. Roberta Bellarmina* (13.5 → 7.4), *św. Leona Wielkiego* (11.4 → 10.11), *św. Ireneusza* (3.7 → 28.6)⁷⁰, *św. Jana od Krzyża* (24.11 → 14.12), *św. Jana Chryzostoma* (27.1 → 13.9), *św. Bonawentury* (14.7 → 15.7), *św. Katarzyny ze Sieny* (30.4 → 29.4)⁷¹, *św. Brygidy* (8.10 → 23.7)⁷², *św. Marii Magdaleny de Pazzi*

terminie zbiegał się z wigilią świętych Piotra i Pawła). Reforma 1969 roku przeniosła go ponownie na *dies natalis*, jednak po zlikwidowaniu znajdującej się tam wigilii.

⁷¹ Tę datę, *dies natalis*, proponowała CP w 1954 roku, w przewidywaniu zniesienia obchodu św. Piotra Męczennika (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 270).

⁷² Przeniesienie wnioskowane przez CP w 1954 roku (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 278).

⁶⁷ Zniesienie tego święta postulowała CP w 1954 roku ze względu na małe znaczenie dla Kościoła powszechnego (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 263).

⁶⁸ W 1954 roku CP postulowała równocześnie połączenie ze św. Feliksem Walezym, umieszczenie tego wspólnego obchodu założycieli mercedariuszy 4.11 (najbliżej *dies natalis* tego ostatniego) oraz obniżenie rangi (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 263).

⁶⁹ W 1954 roku CP sugerowała usunięcie z kalendarza powszechnego z powodu niewielkiego znaczenia jego kultu na Zachodzie i z powodu trudności historycznych (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 278).

⁷⁰ Obchód ku czci św. Ireneusza figurował 28.6 aż do 1960 roku, kiedy na wniosek CP został przeniesiony na 3.7 (w dotychczasowym

⁷³ W roku 1954 CP proponowała usunięcie tego święta z kalendarza powszechnego (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 271).

⁷⁴ Przeniesienie na tę datę proponowane było przez CP od początku lat 50. – rozważano także dodanie w tym obchodzie św.

Alberta Wielkiego, czemu sprzeciwiał się o. Bea (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 267).

⁷⁵ W 1954 roku wniosowała o to CP (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 276).

⁷⁶ Było to związane ze wzmagającym się od wielu lat przekonaniem, że należy odróżnić Marię Magdalenę, świadka Zmartwychwstania, zarówno od Marii z Betanii, siostry Marty i Łazarza, jak i od Jawnogrzecznicy (Pokutnicy).

W 1954 roku CP rozważała, na wniosek o. Bei, wprowadzenie osobnego obchodu dla grupy z Betanii (22.7 lub 29.7) i dla Marii Magdaleny (8.5); postać Jawnogrzecznicy miała pozostać jedynie w perykopie ewangelicznej którejs z niedziel. Por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 273.

⁷⁷ „Tytuły świętych: z tradycyjnych pozostały jedynie: Apostoł, Ewangelista, Męczennik, Dziewica. Natomiast z powodu zmiany pierwotnego znaczenia zmieniono tytuł *confessor* i *vidua*. Dlatego odtąd ściśle określa się stopień hierarchiczny w Kościele: Biskup (Papież), Prezbiter, Diakon, a ponadto zachowano tytuł Doktora Kościoła. Ściślej też określono świętych przynależnych do rodzin zakonnych: Opat, Mnich, Pustelnik (*Eremita*), Zakonnik (*Religiosus*), Zakonnica (*Religiosa*, jeśli przed wstąpieniem do zakonu żyła w małżeństwie; w przeciwnym razie tytułuje się: Dziewica). Zauważa się też pominięcie zupełnie tytułu: Król; mówi się więc: św. Ludwik Francuski, św. Stefan Węgierski (Stephanus Hungariae)” (W. Danielski, *Nowy kalendarz świętych...*, dz. cyt., s. 85).

(29.5 → 25.5)⁷³. Gdy przesunięcie obchodu wprost na *dies natalis* było zbyt trudne, starano się obchód maksymalnie przybliżyć: św. Piusa X (3.9, zm. 20.8 → 21.8), św. Piusa V (5.5, zm. 1.5 → 30.4).

K31 Jednak zasada trzymania się *dies natalis* musiała się zderzyć z inną przyjętą zasadą, pielęgnowaną zresztą w planach reformy kalendarza od czasów mocno przedsoborowych: rezygnacji z większości obchodów ku czci świętych w Wielkim Poście oraz powstrzymanie się od wprowadzania obchodów do mocno już zabudowanej Oktawy Bożego Narodzenia. Z tego powodu wspomnienie św. Franciszka Salezego (29.1) zostało przesunięte nie na *dies natalis* 28.12, lecz na 24.1, czyli dzień złożenia jego ciała w Annecy. Z powodu Wielkiego Postu obchody kilku świętych straciły swój *dies natalis*: św. Tomasz z Akwinu (7.3 → 28.1, data translacji relikwii)⁷⁴, św. Benedykt (21.3 → 11.7, data translacji relikwii), św. Grzegorz Wielki (12.3 → 3.9, data święceń biskupich).

K32 Zmieniono nazwy niektórych obchodów. Jako charakterystyczne przykłady podajmy usunięcie odniesienia do legendy w rocznicy dedykacji Santa Maria Maggiore (nazywanej dotąd „Matką Boską Śnieżną”)⁷⁵, wykreślenie tytułu „pokutnica” przy św. Marii Magdaleny (22.7)⁷⁶ albo zmianę nazwy wspomnienia „lourdckiego” (11.2).

K33 Nastąpiły zmiany w tytułach świętych – w związku z czym zniknęły takie tradycyjne określenia jak: wyznawca i wdowa⁷⁷.

K34 Ze względu na uniwersalizację kalendarza powszechnego wprowadzono – w tym wypadku odstępując od zasady rygo-

rystycznego „odciążenia” Sanktorału – obchody męczenników reprezentujących różne części świata.

Wigilie

Masowa redukcja wigilii nastąpiła w 1955 roku (radycznie zmniejszono ich liczbę, ale także zredukowano ich układ o jedną klasę). Jednak i wtedy nienaruszone pozostały wigilie Narodzenia Pańskiego i Zesłania Ducha Świętego⁷⁸. Podtrzymanie tego rozwiązania w roku 1960 niemal bez zmian można było traktować jako „domknięcie” pewnej reformy.

Wigilia	1911	1955	1960	1969
Narodzenia P.	uprzyw. 1 st.	uprzyw.	1 kl.	
Zesłania Ducha Św.	uprzyw. 1 st.	uprzyw.	1 kl.	
Objawienia P.	uprzyw. 2 st.			
Wniebowstąpienia P.	zwycz.	zwycz.	2 kl.	
Narodzenia św. Jana Ch.	zwycz.	zwycz.	2 kl.	
Świętych Piotra i Pawła	zwycz.	zwycz.	2 kl.	
Św. Jakuba Ap.	zwycz.			
Św. Wawrzyńca	zwycz.	zwycz.	3 kl.	
Wniebowzięcia N.M.P.		zwycz.	2 kl.	
Św. Bartłomieja Ap.	zwycz.			
Św. Mateusza Ap.	zwycz.			
Świętych Szymona i Judy Tadeusza Ap.	zwycz.			
Wszystkich Świętych	zwycz.			
Św. Andrzeja Ap.	zwycz.			
Św. Tomasza Ap.	zwycz.			

K35 Jednak reforma z 1969 roku oznaczała rozwiązanie o wiele dalej idące: zlikwidowano wszystkie wigilie, pozostawiając jedy-

⁷⁸ DRSFR: 8. *Vigiliae privilegiatae sunt: vigilia Nativitatis Domini et vigilia Pentecostes.* 9. *Vigiliae communes sunt: vigilia festorum Ascensionis Domini, Assumptionis B. M. V., S. Ioannis Baptistae, Ss. Petri et Pauli, S. Laurentii. Omnes aliae vigiliae, etiam quae calendariis particularibus sunt inscriptae, supprimuntur.*

nie w niektórych wypadkach możliwość odprawienia „wigilijnej” Mszy wieczorem przed uroczystością⁷⁹.

Oktawy

Trzeba przyznać, że jeszcze w 1911 roku doroczny obchód liturgiczny charakteryzował się wielką obfitością bardzo zróżnicowanych oktaw. System ten został naprawdę radykalnie uproszczony w roku 1955, gdy ograniczono się do trzech najuroczystszych przypadków: Wielkanocy, Zesłania Ducha Św. i Bożego Narodzenia. CRu z 1960 roku ograniczył się do wpisania tego rozwiązania w krótką, dwustopniową skalę.

Oktawa	1911	1955	1960	1969
Wielkanocna	uprzyw. 1 st.	uprzyw. 1 kl.	1 kl.	I/2
Zesłania Ducha Św.	uprzyw. 1 st.	uprzyw. 1 kl.	1 kl.	
Objawienia Pańskiego	uprzyw. 2 st.			
Najśw. Ciała Chryst.	uprzyw. 2 st.			
Narodzenia P.	uprzyw. 3 st.	uprzyw.	2 kl.	II/9
Wniebowstąpienia P.	uprzyw. 3 st.			
Najśw. Serca Jezusa	uprzyw. 3 st.			
Niepokalanego Poczęcia N.M.P.	zwycz.			
Wniebowzięcia N.M.P.	zwycz.			
Narodzenia św. Jana Chrzciciela	zwycz.			
Uroczystości św. Józefa	zwycz.			
Świętych Piotra i Pawła	zwycz.			
Wszystkich Świętych	zwycz.			

⁷⁹ NU 11: *Nonnullæ sollemnitates etiam Missa propria wigilia ditantur, vespere diei præcedentis adhibenda, si Missa horis vespertinis celebrator.* „W ogóle wigilii nie należy odtąd pojmować w sensie średniowiecznym jako dnia pokuty: poza Wigilią Paschalną jest to bowiem tylko Msza św. *in vigilia* odprawiana wieczorem w przeddzień święta, ale już na sposób świąteczny. Takich wigilii jest pięć: przed Bożym Narodzeniem, Zesłaniem Ducha Świętego, Narodzeniem św. Jana Chrzciciela, uroczystością św. Piotra i Pawła oraz Wniebowzięciem N. Maryi Panny (s. 60)” (W. Danielski, *Reforma roku liturgicznego...*, dz. cyt., s. 105).

Narodzin N.M.P.	prosta			
Św. Jana Ap. i Ew.	prosta			
Św. Szczepana, Pierwszego Męczennika	prosta			
Św. Młodzianków	prosta			
Wawrzyńca, męcz.	prosta			

K36 Jednak w 1969 roku wykonano jeszcze jeden radykalny krok: zlikwidowano utrwaloną w tradycji Oktawę Zesłania Ducha Św.⁸⁰

Ferie

W stosunku do stanu z 1911 roku zmiana gradacji ferii, czyli dni powszednich, miała charakter nie tyle uproszczenia (jak w przypadku innych dni liturgicznych), ile wzbogacenia skali, pozwalającego na większe zniuansowanie znaczenia ferii w różnych okresach roku kościelnego.

⁸⁰ Kiedy w 1950 roku CP rozważała sprawę tej oktawy, projekt jej zniesienia uznano za „przesadny” (o. Bea przypominał o jej głębokim zakorzenieniu w pobożności ludowej np. w Niemczech) – por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 221.

Dni powszednie	1911	1955	1960	1969
Adwentu	nieuprz.		3 kl. (do 16.12)	III/13 (do 16.12)
			2 kl. (17-24.12)	II/9 (17-24.12)
Suche Dni Adwentu	nieuprz.		2 kl.	---
Od 2.1. do sob. przed Objawieniem P.			4 kl.	III/13
Środa Popielcowa	uprz.		1 kl.	I/1
Wielkiego Postu	nieuprz.		3 kl.	II/9
Okresu Męki Pańskiej	nieuprz.		3 kl.	
Suche Dni W. Postu	nieuprz.		2 kl.	-
Wielki Tydzień	uprz. (Pon.-Śr.)		1 kl.	I/2 (Pon.-Czw.)
	zdw. 1 kl.			I/1 (Triduum)
O. Wielkanocnego (od pon. po Oktawie do sob. przed Zesłaniem Ducha Św.)			4 kl.	III/13
„w ciągu roku”			4 kl.	III/13
Suche Dni Wrześn.	nieuprz.		2 kl.	---

K37 W stosunku do porządku ferii z 1960 roku reforma z 1969 wniosła jedynie różnice akcentów: pewne zróżnicowanie wewnątrz Wielkiego Tygodnia, „wzmocnienie” dni Wielkiego Postu, ale także pewne obniżenie rangi dni pierwszej części Adwentu (potraktowane na równi z dniami Okresu Zwykłego).

K38 Radykalną zmianą było wykreślenie z kalendarza powszechnego dni błagalnych: Dni Krzyżowych, czyli „litanii większej” (25 kwietnia)⁸¹ i „litanii mniejszych”⁸² oraz kwartalnych Suchych Dni⁸³ – jako zbyt partykularnie rzymskich lub galijskich; lokalne konferencje episkopatu miały zdecydować, co je zastąpi⁸⁴.

⁸¹ W 1952 roku w CP „wszyscy zgodzili się”, że należałoby przenieść święto św. Marka na inny dzień, aby *litania maior* mogła być obchodzona całościowo – jednak niedługo potem przychylnością zyskał wniosek, aby połączyć „litanię większą” z Suchymi Dniami

Gradacja dni liturgicznych

Jednolita tablica pierwszeństwa dni liturgicznych była wynalazkiem *Kodeksu rubryk* z 1960 roku – zastępującym dotychczasowe zestawienia i tabele⁸⁵. Reforma z roku 1969 przejęła to potrzebne ułatwienie, modyfikując niekiedy konkretne uszeregowanie dni liturgicznych.

(por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 237n, 239n).

⁸² W 1952 roku CP uznała, że ze względu na rozbieżność z duchem Wielkanocy „litanie mniejsze” powinny być zniesione (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 239).

⁸³ W 1952 roku CP proponowała jednomyślnie, aby wzmocnić znaczenie Suchych Dni i doprowadzić do ich „rzeczywistego zachowywania”, z modlitwą za duchowieństwo i powołania (por. N. Giampietro, dz. cyt., s. 236).

⁸⁴ „Dni błagalne, tj. 25 kwietnia i Dni Krzyżowe (*Rogationes*), oraz kwartalne Suche Dni są przeznaczone na błaganie w różnych potrzebach, zwłaszcza o zbiory i wszelkie owoce pracy ludzkiej, oraz na dziękczynienie (n. 48). Komentarz zwraca uwagę, że rzymskie *Litaniae Miores* mają znaczenie lokalne, tak jak galijskie są *Litaniae Miores*, z których potem powstały Suche Dni (s. 63). Dlatego w kalendarzu powszechnym znosi się je, a konferencje biskupów zdecydują co do sposobu, częstości i długości obchodu tych dni i ustalą ich datę, aby odpowiadały warunkom miejscowym w danym kraju (n. 46). Te kwartalne dni pokuty i miłości chrześcijańskiej powinny – sugeruje komentarz (s. 63) – odbyć w tych czasach, gdy wszystkich ludzi dotykają problemy pokoju, sprawiedliwości i głodu: należałoby do tematu modlitw wybierać Mszę wotywną (n. 47), przystosowując nawet do odrębnych warunków miasta i wsi, i te dni poświęcić posłudze miłości” (W. Danielski, *Reforma roku liturgicznego...*, dz. cyt., s. 105).

⁸⁵ Liczne komplikacje w ustalaniu pierwszeństwa obchodów, ich „okurencji” i „konkurencji”, sprawiały, że jeszcze w XX wieku samodzielne poprawne ustalenie, co należy wziąć danego dnia w Mszale i Brewiarzu, było prawdziwą trudnością – z której wybawić mogły jedynie diecezjalne rubrycele, układane przez osoby o kompetencjach podobnych do mistrzów wiedzy ezoterycznej. Reformy w tym względzie poszły w stronę takiego określenia wspólnych i w miarę jednolicie stosowanych zasad, aby można było jednak łatwiej ustalić, skąd bierze się takie czy inne konkretne rozstrzygnięcie.

1960	1969
I	I
1. Święto Narodzenia Pańskiego, niedziela Zmartwychwstania i niedziela Zesłania Ducha Św.	1. Paschalne Triduum Męki i Zmartwychwstania Pańskiego.
2. Święte Triduum.	2. Narodzenie Pańskie, Objawienie, Wniebowstąpienie i Zesłanie Ducha Świętego. Niedziele Adwentu, Wielkiego Postu, Okresu Wielkanocnego, Środa Popielcowa. Dni Wielkiego Tygodnia od poniedziałku do czwartku włącznie. Dni w Oktawie Wielkanocy.
3. Święta: Objawienia i Wniebowstąpienia, Najśw. Trójcy, Ciała Chrystusa, Serca Jezusa i Chrystusa Króla.	3. Uroczystości Pańskie, Najśw. Maryi Panny oraz Świętych, umieszczone w kalendarzu ogólnym. Wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych.
4. Święta: Niepokalanego Poczęcia i Wniebowzięcia N.M.P.	
5. Wigilia i dzień oktawy Narodzenia Pańskiego.	
6. Niedziele Adwentu, Wielkiego Postu, Męki oraz Niedziela Biała.	
7. Niewymienione wyżej dni powszednie 1 klasy: Środa Popielcowa oraz poniedziałek, wtorek i środa Wielkiego Tygodnia.	
8. Wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych, które jednak ustępuje niedzieli.	
9. Wigilia Zesłania Ducha Św.	
10. Dni w oktavach: Paschalnej i Zesłania Ducha Św.	
11. Niewspomniane wyżej święta 1 kl. Kościoła powszechnego.	
12. Własne święta 1 kl.: 1) Święto poprawnie ustanowionego głównego Patrona a) narodu, b) regionu lub prowincji, kościelnej lub cywilnej, c) diecezji. 2) Rocznica poświęcenia katedry. 3) Święto poprawnie ustanowionego głównego Patrona miejscowości lub miasta. 4) Święto lub rocznica poświęcenia własnego kościoła albo publicznego oratorium czy półpublicznego, które zastępuje kościół. 5) „Tytuł” własnego kościoła. 6) Święto „tytułu” zakonu lub zgromadzenia. 7) Święto kanonizowanego Założyciela zakonu lub zgromadzenia.	4. Uroczystości własne, a mianowicie: a) Uroczystość głównego patrona miejscowości lub miasta; b) Uroczystość poświęcenia i rocznicy poświęcenia własnego kościoła; c) Uroczystość tytułu własnego kościoła; d) Uroczystość tytułu albo założyciela, albo głównego Patrona zakonu lub zgromadzenia.

8) Święto poprawnie ustanowionego Patrona zakonu lub zgromadzenia albo prowincji zakonnej.	
13. Święta dozwolone 1 kl. – najpierw ruchome, potem stałe.	
II	II
14. Święta Pańskie 2 kl. – najpierw ruchome, potem stałe.	5. Święta Pańskie umieszczone w kalendarzu ogólnym.
15. Niedziele 2 kl.	6. Niedziele okresu Narodzenia Pańskiego i Okresu Zwykłego.
16. Święta 2 kl. Kościoła powszechnego, niebędące świętami Pańskimi.	7. Święta Najśw. Maryi Panny i Świętych umieszczone w kalendarzu ogólnym.
17. Dni w oktawie Narodzenia Pańskiego.	
18. Dni powszednie 2 kl.: w Adwencie od 17 do 23 grudnia włącznie oraz Suche Dni w Adwencie, Wielkim Poście i we wrześniu.	
19. Święta własne 2 kl.: 1) Święto poprawnie ustanowionego dodatkowego Patrona: a) narodu, b) regionu lub prowincji, kościelnej lub cywilnej, c) diecezji, d) miejsca, czyli miejscowości lub miasta. 2) Święta błogosławionych, o których mowa w CRu 43 d). 3) Święta świętych właściwe danemu kościołowi (n. 45 c). 4) Święto beatyfikowanego Założyciela zakonu lub zgromadzenia (46 b). 5) Święto poprawnie ustanowionego dodatkowego Patrona zakonu, zgromadzenia lub prowincji zakonnej (46 d). 6) Święta błogosławionych, o których w n. 46 e.	8. Święta własne, a mianowicie: a) Święto głównego Patrona diecezji; b) Święto rocznicy poświęcenia kościoła katedralnego; c) Święto głównego Patrona regionu, prowincji, narodu lub większego terytorium; d) Święto tytułu albo założyciela, albo głównego Patrona zakonu lub zgromadzenia i prowincji zakonnej, z zachowaniem przepisów zawartych w nr 4; e) Inne święta własne jakiegoś kościoła; f) Inne święta wpisane do kalendarza diecezji, zakonu lub zgromadzenia.
20. Święta dozwolone 2 kl. – najpierw ruchome, następnie stałe.	9. Dni okresu Adwentu od 17 do 24 grudnia włącznie. Dni w oktawie Narodzenia Pańskiego. Dni powszednie okresu Wielkiego Postu.
21. Wigilie 2 kl.	
III	III
22. Dni powszednie Wielkiego Postu i Męki, od czwartku po Środzie Popielcowej do soboty przed 2 Niedzielą Męki włącznie, z wyjątkiem Suchych Dni.	10. Wspomnienie obowiązkowe podane w kalendarzu ogólnym.
23. Święta 3 kl. wpisane do kalendarzy partykularnych, a najpierw święta własne, czyli: 1) Święta świętych i błogosławionych, o których n. 43 d.	11. Wspomnienie obowiązkowe własne, a mianowicie:

<p>2) Święta błogosławionych właściwe danemu kościołowi (45 d).</p> <p>3) Święta świętych i błogosławionych, o których n. 46 e; następnie święta dozwolone, najpierw ruchome, a następnie stałe.</p>	<p>a) Wspomnienie Patrona miejsca, diecezji, regionu i prowincji, narodu, większego terytorium oraz Patrona zakonu lub zgromadzenia i prowincji zakonnej;</p> <p>b) Inne wspomnienia obowiązkowe własne lub danego kościoła;</p> <p>c) Inne wspomnienia obowiązkowe wpisane w kalendarzu danej diecezji, zakonu lub zgromadzenia.</p>
<p>24. Święta 3 kl., wpisane do kalendarza Kościoła powszechnego, najpierw ruchome, następnie stałe.</p>	<p>12. Wspomnienia dowolne. Można je obchodzić nawet w dni wymienione w nr 9, z zachowaniem odnośnych przepisów podanych w Ogólnym wprowadzeniu do Mszału i do Liturgii Godzin. W podobny sposób jak wspomnienia dowolne można obchodzić wspomnienia obowiązkowe zachodzące przypadkowo w dni powszednie Wielkiego Postu.</p>
<p>25. Dni powszednie Adwentu do 16 grudnia włącznie, z wyjątkiem Suchych Dni.</p>	
<p>26. Wigilie 3 kl.</p>	
<p>IV</p>	
<p>27. Obchód ku czci N.M.P. w sobotę.</p>	
<p>28. Dni powszednie 4 kl.</p>	<p>13. Dni powszednie Adwentu do 16 grudnia włącznie. Dni okresu Narodzenia Pańskiego od dnia 2 stycznia do soboty po Objawieniu Pańskim. Dni powszednie Okresu Wielkanocnego od poniedziałku po Oktawie Wielkanocy do soboty przed Zesłaniem Ducha Świętego włącznie. Dni powszednie Okresu Zwykłego.</p>

K39 Układ czterostopniowy (odpowiadający 4 klasom dni liturgicznych) zredukowano do trzystopniowego (odpowiadającego odróżnieniu uroczystości, świąt i wspomnień).

K40 Zaznaczono mocno niepowtarzalny prymat Triduum, wziętego łącznie jako obchód Paschy Chrystusa (bez dotychczasowego oddzielania Niedzieli Zmartwychwstania od wcześniejszych Dni „przygotowania”).

K41 Gradacja innych dni liturgicznych 1 klasy – dość rozbudowana w *CRu* – została mocno uproszczona – zarówno jeśli chodzi o obchody powszechne, jak i o te należące do kalendarzy „własnych”.

Ewaluacja zmian w Kalendarzu

Charakteryzując „nowy Kalendarz rzymski” w swym przemówieniu na konsystorzu 28 kwietnia 1969 roku, Paweł VI stwierdził, że „rok liturgiczny nie zmienił się radykalnie”. Trudno nie przyznać racji tej ogólnej ocenie – jednak nie zmienia to faktu, że obok wielu korekt wzmacniających czytelną linię dowartościowania niedzieli i Temporału (zawsze jakoś „kosztem” bardzo rozrośniętego Sanktorału) znalazły się i takie zmiany, które nie miały zapowiedzi ani w ideach centralnych ruchu liturgicznego, ani w dyrektywach Vaticanum II, natomiast były uproszczeniami zubażającymi rok liturgiczny. Co ciekawsze, to ostatnie działało się często w wyraźnym konflikcie ze zmysłem duszpasterskim, w imię raczej konceptu niż doświadczenia pastoralnego.

I tak koncept prostoty uderzył w utrwaloną praktykę, która od dawien dawna zasymilowała zasadę falowego wstępowania przez coraz intensywniejsze przygotowanie – do święta. Na tej zasadzie zlikwidowano Przedpoście, a wewnątrz Wielkiego Postu – Okres Męki Pańskiej. Z podobnych względów zaprzepaszczone całkowicie dotychczasową obserwancję wigilii poprzedzających co ważniejsze święta (nie na zasadzie uprzedzania ich obchodu, lecz przystępowania ku nim przez uprzedzający je dzień skupienia).

Z drugiej strony – podtrzymano i wzmocniono fundamentalne znaczenie obchodu wielkanocnego, zarówno przez dokończenie dzieła odsłaniania prymatu Triduum Paschalnego (bardziej zintegrowanego), jak i przez jednolitą, wyższą rangę wszystkich niedziel Okresu Wielkanocnego.

Związane z instytucją oktawy „długie trwanie” niektórych świąt zostało zarezerwowane już tylko do Wielkanocy i Bożego Narodzenia – natomiast oktawę Zesłania Ducha Świętego, także starodawną, zlikwidowano w sumie tylko po to, aby sprowadzić obchód wielkanocny do równo pięćdziesięciu dni (nie miało natomiast znaczenia ani zakorzenienie tej oktawy w pobożności, ani fakt, że dotyczy ona uroczystości o szczególnym, kardynalnym znaczeniu dla ustanowionej ekonomii zbawienia).

W związku z likwidacją sposobu nazywania niedziel od tego, „po” jakim ważnym święcie się znajdują – zniknęło w okresach roku liturgicznego „echo” dwóch ważnych świąt: Epifanii i Zesła-

nia Ducha Świętego. Zamiast tego zastosowano szeroko pojęcie Niedzieli Zwykłej („w ciągu roku”).

Gwarancje dla prymarnej pozycji niedzieli jako „podstawy i rdzenia” roku liturgicznego nie są jednak tak mocne, jak można by się spodziewać z ogólnego tonu reformy: z jednej strony proponowano idącą po tej linii konsekwentną zasadę przesunięcia uroczystości w spotkaniu z „mocniejszą” niedzielą, ale z drugiej – zezwolono na obchód Dnia Zadusznego w niedzielę, a także zasugerowano rozszerzenie przypadków przenoszenia niektórych uroczystości na niedzielę.

W konsekwencji wykreślenia ich z kalendarza powszechnego w praktyce zanikły w Kościele wszelkie ślady po kwartalnych dniach zadośćuczynienia i błagania.

Przedmiotem najostrzejszych kontrowersji stały się modyfikacje w Sanktorale. Trzeba przyznać, że większość nawet radykalnych zmian była od dawna postulowana wewnątrz instytucji odpowiedzialnych za stan liturgii. Było tak z reguły tam, gdzie redukowano wspomnienia liturgiczne ze względu na brak mocnych podstaw historycznych – choć reforma z 1969 roku przesunęła tu znacząco akcenty: o ile dawniej cięcia proponowano jedynie wtedy, gdy istniała pewność popełnionej pomyłki, o tyle obecnie cięto zasadniczo wszędzie tam, gdzie zaistniała wątpliwość co do bazy faktualnej obchodu. Zastosowanie zasady eliminacji „dubletów” robi wrażenie dość mechaniczne, bez brania pod uwagę niepowtarzalności niektórych obchodów, lecz bardziej problematyczna jest wpisana w niektóre skreślenia logika „metodycznego wątpienia” w nadprzyrodzoność uwidacznianą w życiu świętych (np. wtedy, gdy za uzasadnienie wystarczy uwaga, że relacje o danym świętym są „pełne cudowności”).

Z powodu masowej redukcji świąt męczenników rzymskich i świąt Papieży nastąpiła skokowa „deromanizacja” *Kalendarza rzymskiego*. W przypadku męczenników rzymskich jako rekompensatę przewidziano ich wspólne wspomnienie, natomiast w przypadku świętych Papieży nie zdecydowano się na taką „komasację”, od dawna rozważaną w upoważnionych gremiach. Przedmiotem takiej od dawna rozważanej „komasacji” stały się natomiast wspomnienia o Archaniołach.

Obarczone naturalnymi kontrowersjami, lecz zasadniczo zrozumiałe wydaje się odciążenie Sanktorału z wielu obchodów o typowo partykularnym charakterze. Z drugiej strony – jednorazowe rozdanie kilku świeższym wspomnieniom mandatu reprezentowania głównych stron świata ma w sobie zawsze element arbitralności, lecz zrozumiała jest chęć wyjścia poza charakter „śródziemnomorski” dotychczasowego Kalendarza.

Jest jednak pewnym paradoksem, że w grupie świętych o „zbyt mało powszechnym” znaczeniu znalazło się wielu doktorów Kościoła – ostatecznie bowiem zdecydowano się, wbrew wcześniejszym planom komisji Piusa XII, pozostawić osobne obchody niektórych z nich i wykreślić pozostałych, zamiast „komasować”.

Z osobna należy zauważyć fakt, że redukcja – ilościowa i jakościowa – obchodów maryjnych dokonała się w realnej kontrze wobec wysokiej fali pobożności maryjnej, a więc jakby w zderzeniu z „oczekiwaniem obecnego czasu”. Na tym tle przypadkiem bardzo szczęśliwego „umaryjnienia” dotychczasowego obchodu o raczej „Pańskim” charakterze jest ustanowienie uroczystości Świętej Bożej Rodzicielki w Oktawie Bożego Narodzenia.

Zderzeniem z utrwaloną pamięcią masową i zakorzenionymi strukturami pobożności (pielgrzymki, odpusty...) była większość przesunięć w terminach obchodów: można powiedzieć, że wszędzie tam, gdzie wspomnienie liturgiczne nie było „martwe”, jego przesunięcie, czasami w zupełnie inny kontekst pory roku, musiało być trudne i obciążone ryzykiem, że po zmianie obchód będzie co prawda „poprawniejszy” kalendarzowo, lecz „martwy” społecznie.

Za rzecz bardzo dyskusyjną można uważać realne zastąpienie dotychczasowych komemoracji wspomnieniami dowolnymi: tym samym obowiązująca w całym Kościele krótka wzmianka ustąpiła obchodowi, który może nie zaistnieć w ogóle ani w wymiarze powszechnym, ani w lokalnym. ■